

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ความรู้เกี่ยวกับคำพิพากษาศาลฎีกา

สำหรับพระสังฆาธิการ

รวบรวมและเรียบเรียง โดย

นายอุดมศักดิ์ ชูโตชนะ (น.บ.)

สถาบันพระสังฆาธิการ

คำนำ

พระสังฆาธิการนับเป็นบุคลากรทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เริ่มตั้งแต่ระดับวัดซึ่งมีเจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจัดการวัดและเป็นผู้แทนวัดซึ่งเป็นนิติบุคคลมีอำนาจกระทำการใดๆ และนิติกรรมต่างๆ ที่มีผลผูกพันกับวัด ตามอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้ยังมีเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และภาค ทำหน้าที่ปกครองให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช และคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน

คำพิพากษาศาลฎีกา เป็นตัวอย่างการนำหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้มาปรับใช้กับเรื่องราวที่เกิดขึ้น ข้อโต้แย้งขึ้นระหว่างคนในสังคม ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง และมีการต่อสู้คดีตั้งแต่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา ซึ่งจะต้องมีการรับฟังข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยข้อกฎหมายด้วย ดังนั้นหากพระสังฆาธิการได้อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ย่อมจะเป็นอุทาหรณ์ให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎหมายและกฎหมายมหาเถรสมาคม นอกจากนี้ยังจะเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่งในการที่จะรักษาประโยชน์และทรัพย์สินของวัดเพื่อประโยชน์แห่งการพระศาสนา ไม่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้ามาใช้ประโยชน์โดยมิชอบ

การรวบรวมและเรียบเรียง **ความรู้เกี่ยวกับคำพิพากษาศาลฎีกา สำหรับพระสังฆาธิการ** ฉบับนี้เป็นบทความเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของสถาบันพระสังฆาธิการ (sta.onab.go.th) ซึ่งนายปราณสุวีร์ อวอร่วมรัมย์ ผู้อำนวยการสถาบันพระสังฆาธิการ เป็นผู้ดำริขึ้นเพื่อให้พระสังฆาธิการและผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพระพุทธศาสนารวมถึงเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยได้ทำการปรับปรุงเนื้อหาและรวบรวมจัดทำเป็นรูปเล่ม เพื่อถวายแด่พระสังฆาธิการที่เข้ารับการถวายความรู้ ณ สถาบันพระสังฆาธิการประจำปี ๒๕๕๗ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสาร **ความรู้เกี่ยวกับคำพิพากษาศาลฎีกา สำหรับพระสังฆาธิการ** ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจได้ไม่มากนักน้อย

อุดมศักดิ์ ชูโตชนะ

นักวิชาการศาสนา ปฏิบัติการ (น.บ.)

สถาบันพระสังฆาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
๑. กฎหมายที่พระสังฆาธิการควรทราบ	๑
๒. วัด สำนักสงฆ์ ที่พักสงฆ์ ต่างกันอย่างไร	๘
๓. บทบาทเจ้าอาวาสในฐานะเป็นเจ้าพนักงาน	๑๐
๔. เจ้าอาวาสมีอำนาจ(ขับไล่) พระหรือบุคคลใดเข้าอยู่อาศัยในวัด	๑๒
๕. เจ้าอาวาสสั่งให้บรรพชิตออกไปเสียจากวัดเพื่อให้มีความสงบสุขภายในวัด	๑๔
๖. หน้าที่เจ้าอาวาสในฐานะผู้แทนวัด	๑๖
๗. การซ่อมแซมศาสนสถานภายในวัด	๑๘
๘. พระสังฆาธิการไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา	๒๐
๙. การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส	๒๒
๑๐. อดีตเจ้าอาวาสยกยอกทรัพย์สินวัด	๒๔
๑๑. ภิกษุสามเณรเซ็นนามแสดงภาวะไม่แน่นอนว่าเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์	๒๕
๑๒. ปลอมใบอนุโมทนาบัตร	๒๘
๑๓. ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ สำคัญอย่างไร	๓๐
๑๔. การได้มาซึ่งที่ดินวัดตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ม. ๑๖๒๓	๓๒
๑๕. ที่ดินไม่มีโฉนด เป็นที่วัดได้หรือไม่	๓๔
๑๖. อุทิศที่ดินให้วัด ย่อมตกเป็นของวัดแม้ยังไม่จดทะเบียนยกให้วัด	๓๖
๑๗. ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ ผู้ใดยึดถือเป็นของตนไม่ได้	๓๘
๑๘. ผลการบุกรุกที่วัด	๔๐
๑๙. เอาที่วัดไปออกโฉนดเป็นของตนเอง	๔๒
๒๐. หน่วยงานรัฐออกโฉนดทับที่ธรณีสงฆ์	๔๔
๒๑. อำนาจจัดการมรดกของพระภิกษุผู้มรณภาพโดยเจ้าอาวาส	๔๖
๒๒. มูลหนี้จากการสร้างโบสถ์ ใครรับผิดชอบ	๔๘
๒๓. รักษาการเจ้าอาวาสกู้เงินชาวบ้านมาสร้างกุฏิ วัดต้องรับผิดชอบ	๕๐
๒๔. อายุความสำคัญโฉนด	๕๒
๒๕. การได้มาซึ่งที่ดินวัดตามพินัยกรรม	๕๔

กฎหมายที่พระสังฆาธิการควรทราบ

กฎหมาย คือ อะไร พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า กฎหมาย คือ กฎที่สถาบันหรือผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐตราขึ้น หรือที่เกิดขึ้นจากจารีตประเพณีอันเป็นที่ยอมรับนับถือ เพื่อใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตาม หรือเพื่อกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ

กฎหมายนั้นต้องมีลักษณะ ๔ ประการคือ

๑. กฎหมายต้องมีลักษณะเป็นเกณฑ์
๒. กฎหมายต้องกำหนดความประพฤติของบุคคล
๓. กฎหมายต้องมีสภาพบังคับ
๔. กฎหมายต้องมีกระบวนการบังคับที่เป็นกิจลักษณะ

จุดประสงค์ที่รัฐต้องออกกฎหมายเพื่อควบคุมคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันโดยสงบสุข โดยมีกฎหมายเป็นเครื่องมือ หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายก็ย่อมได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือมิฉะนั้นกฎหมายก็ไม่คุ้มครองไม่รับบังคับให้

การลงโทษคนที่ฝ่าฝืนกฎหมาย นั้นมีองค์ประกอบ ๒ อย่าง คือ

๑) **ข้อเท็จจริง** ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบภายนอกซึ่งได้แก่ การกระทำที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำความผิด เช่น การฆ่าผู้อื่น การทำร้ายผู้อื่น การลักทรัพย์ผู้อื่น เป็นต้น และองค์ประกอบภายใน คือ ดูเจตนาว่ามีเจตนากระทำความผิด หรือไม่มีเจตนา หรือกระทำด้วยความประมาทที่ต้องรับโทษหากกฎหมายระบุว่า เป็นความผิด เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙๑ บัญญัติว่าผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี ปรับไม่เกินสองหมื่นบาท การแสวงหาข้อเท็จจริงก็ต้องใช้ทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ เพื่อให้ศาลได้พิจารณาตัดสินคดี

๒) **ข้อกฎหมาย** ถ้ากฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษ เช่น ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๘ บัญญัติว่า ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี เว้นแต่กฎหมายจะระบุว่าไม่ต้องรับโทษ เช่น กระทำความผิดด้วยความจำเป็นเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๗ หรือเด็กอายุต่ำกว่า ๑๐ ปีทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๓

ความจำเป็นที่พระสังฆาธิการจะต้องศึกษาคำพิพากษาของศาลฎีกา

ประเทศไทยใช้กฎหมายในระบบประมวลกฎหมาย (Civil law) เหมือนกับเยอรมันนี้ ฝรั่งเศส คำพิพากษาศาลฎีกาจึงไม่มีผลเป็นกฎหมายเหมือนกับในประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบจารีตประเพณี (Common law) เช่น ประเทศอังกฤษ แต่ในทางปฏิบัติการศึกษาด้านกฎหมายในประเทศไทยและการปฏิบัติงานของนักกฎหมายไม่ว่าจะเป็นตำรวจ นิติกร ทนายความ อัยการ ผู้พิพากษา มักจะศึกษาจากคำพิพากษาของศาลฎีกานำไปใช้อ้างอิงหรือถือเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและตีความข้อกฎหมายทำให้ประชาชนและคู่ความเข้าใจข้อกฎหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาจึงต้องเข้าใจการฟังข้อเท็จจริงและการวินิจฉัยข้อกฎหมาย ซึ่งผ่านการกลั่นกรองตรวจสอบตามกระบวนการทั้งจากคู่ความและผู้พิพากษาตั้งแต่ศาลชั้นต้น จนถึงศาลฎีกา สามารถนำไปใช้อ้างอิงเทียบเคียงใช้กับกรณีอื่นได้ หากพระสังฆาธิการได้อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ย่อมจะเป็นอุทาหรณ์ให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามกฎหมายและกฎหมายอาญา นอกจากนี่ยังจะเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่งในการที่จะรักษาประโยชน์และทรัพย์สินของวัดเพื่อประโยชน์แห่งการพระศาสนา ไม่ให้บุคคลใดหรือกลุ่มคณะใดเข้ามาแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

กฎหมายที่พระสังฆาธิการควรทราบ

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๒ บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

มาตรา ๕๙ บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำ ประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมนิ่งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้

กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

การกระทำ ให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย

มาตรา ๑๓๖ ผู้ใดดูหมิ่นเจ้าพนักงานซึ่งกระทำตามหน้าที่ หรือเพราะได้กระทำตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๗ ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๘ ผู้ใดต่อสู้หรือขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๗ ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีหรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๐๖ ผู้ใดกระทำด้วยประการใดๆ แก้วัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๐๗ ผู้ใดก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในที่ประชุมศาสนิกชนเวลาประชุมกัน นมัสการ หรือกระทำพิธีกรรมตามศาสนาใดๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๐๘ ผู้ใดแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวชในศาสนาโดยมิชอบ เพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นบุคคลเช่นว่านั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๓๕ ทวี ผู้ใดลักทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนา ถ้าทรัพย์นั้นเป็นที่สักการบูชาของประชาชนหรือเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพระพุทธรูปหรือวัตถุดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่หกพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก ได้กระทำในวัด สำนักสงฆ์ สถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา โบราณสถานอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน สถานที่ราชการหรือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติผู้กระทำความต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสามหมื่นบาท

มาตรา ๓๖๘ ผู้ใดทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานซึ่งสั่งการตามอำนาจที่มีกฎหมายให้ไว้ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖๙ ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใดๆ ให้ประกาศ ภาพโฆษณาหรือเอกสารใดที่เจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่ปิดหรือแสดงไว้ หรือสั่งให้ปิดหรือแสดงไว้ หลุด ฉีกหรือไร้ประโยชน์ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๖๒๒ พระภิกษุนั้นจะเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สืบทอดจากสมณเพศมาเรียกร้องในกำหนดอายุความตามมาตรา ๑๗๕๔

แต่พระภิกษุนั้น อาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้

มาตรา ๑๖๒๓ ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพ ให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม

มาตรา ๑๖๒๔ ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สินนั้นหากเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่๒)

พ.ศ. ๒๕๓๕

มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม

มาตรา ๓๑ วัดมีสองอย่าง

(๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

(๒) สำนักสงฆ์

ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล

เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

มาตรา ๓๓ ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

(๑) ที่วัด คือ ที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น

(๒) ที่ธรณีสงฆ์ คือ ที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

(๓) ที่กัลปนา คือ ที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

มาตรา ๓๔ การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้กระทำได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์หรือที่ศาสนสมบัติกลางให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เมื่อมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้องและได้รับค่าพาติกรรมจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานนั้นแล้ว ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ห้ามมิให้บุคคลใดยกอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แล้วแต่กรณีในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- (๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- (๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

- (๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- (๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- (๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

มาตรา ๔๕ ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายที่ดิน

มาตรา ๘๔ การได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม วัดบาทพลวงโรมันคาทอลิก มูลนิธิเกี่ยวกับคริสตจักร หรือมัสยิดอิสลาม ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีและให้ได้มาไม่เกิน ๕๐ ไร่

ในกรณีที่เป็นการสมควร รัฐมนตรีจะอนุญาตให้ได้มาซึ่งที่ดินเกินจำนวนที่บัญญัติไว้ในวรรคแรกก็ได้

กฎกระทรวงฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.

๒๕๐๕

ข้อ ๑ การได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติของวัด ให้ลงทะเบียนทรัพย์สินของวัดไว้เป็นหลักฐาน และเมื่อต้องจำหน่ายทรัพย์สินนั้นไม่ว่าด้วยเหตุใดให้จำหน่ายออกจากทะเบียนนั้น โดยระบุเหตุแห่งการจำหน่ายไว้ด้วย

การได้มาซึ่งที่ดินหรือสิทธิอันเกี่ยวกับที่ดิน เมื่อได้จดทะเบียนการได้มาตามกฎหมายแล้ว สำหรับวัดในเขตจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ส่งหลักฐานการได้มาไปเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ^๑ สำหรับวัดในเขตจังหวัดอื่นๆ ให้ส่งไปเก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนั้น^๑

ข้อ ๒ การกันที่ดินซึ่งเป็นวัดให้เป็นที่ดินจัดประโยชน์ จะกระทำได้อีกต่อเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นชอบ^๑ และได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม

ข้อ ๓ การให้เช่าที่ดินหรืออาคาร ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยไว้ให้ถูกต้อง และให้เก็บรักษาทะเบียนและหนังสือสัญญาเช่าไว้เป็นหลักฐานที่วัดหรือจะฝากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ^๑ไว้ก็ได้

ข้อ ๔ การให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ที่กลปนาหรือที่วัดที่กันไว้เป็นที่ดินจัดประโยชน์ ที่มีกำหนดระยะเวลาเช่าเกินสามปี จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ^๑

ข้อ ๕ การเก็บรักษาเงินของวัดในส่วนที่เกินสามพันบาทขึ้นไปให้เก็บรักษาโดยฝากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัด อำเภอ หรือธนาคาร... ทั้งนี้ให้ฝากในนามวัด

การดูแลรักษาและจัดการเงินการกุศลที่มีผู้บริจาค ให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาค

ข้อ ๖ ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง

วัด สำนักสงฆ์ ที่พักสงฆ์ ต่างกันอย่างไร

ชาวพุทธโดยทั่วไปมักได้ยินและคุ้นเคยคำว่า **ที่พักสงฆ์ สำนักสงฆ์ และวัด** โดยส่วนใหญ่เข้าใจความหมายที่ไม่ตรงกับกฎหมาย และผลที่จะเกิดในทางกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๑ กำหนดให้วัดมี ๒ อย่างคือ **วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาอย่างหนึ่ง และสำนักสงฆ์ อีกอย่างหนึ่ง** สำหรับสำนักสงฆ์ นั้นไม่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ได้บัญญัติความหมายไว้ว่าหมายถึงอะไร แต่ย้อนกลับไปดูพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ ฉบับแรก ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ กำหนดว่า วัดมี ๓ อย่าง คือ พระอารามหลวง อารามราษฎร์ และที่สำนักสงฆ์ และกำหนดให้ความหมายของคำว่า “ที่สำนักสงฆ์” คือวัดซึ่งยัง**ไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา**

ต่อมาเมื่อมีการยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ และตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ขึ้นใช้บังคับแทน มาตรา ๓๘ กำหนดให้วัดมี ๒ อย่าง คือ **วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา อย่างหนึ่ง และสำนักสงฆ์ อีกอย่างหนึ่ง** ต่อมาได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ และตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันขึ้นใช้บังคับแทน โดยมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดให้วัดมี ๒ อย่าง คือ **วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาอย่างหนึ่ง และสำนักสงฆ์ อีกอย่างหนึ่ง** โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ตราขึ้นในภายหลังมิได้มีบทบัญญัติให้เห็นว่ามีความประสงค์จะให้ลักษณะของสำนักสงฆ์มีความหมายเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ จึงต้องถือว่า **สำนักสงฆ์ หมายถึง วัดที่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา**

จากที่อ้างถึงพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จึงพอสรุปได้ว่า **ที่พักสงฆ์** หมายถึงสถานที่พำนักพักพิงชั่วคราวของพระภิกษุสามเณร ซึ่งยังมีได้เป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมายที่พักสงฆ์ จึงไม่มีสิทธิใช้คำว่า สำนักสงฆ์ หรือ วัด นำหน้าชื่อสถานที่ แต่หากดำเนินการขอสร้างวัด และตั้งวัดตามระเบียบของทางราชการ เมื่อได้รับอนุญาตให้สร้างวัด และตั้งวัดโดยถูกต้องตามกฎหมาย จึงจะถือว่าเป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ดังนั้นวัดประเภทสำนักสงฆ์และวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ถือว่าเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนวัด แต่มีวัดบางวัดที่ได้ดำเนินการขอสร้างวัดแล้วแต่ยังมิได้ดำเนินการเพื่อตั้งเป็นวัดและได้รับอนุญาตจากทางราชการให้ตั้งวัดตามกฎหมายจึงยังมีได้เป็น

วัดประเภทสำนักสงฆ์ แต่ใช้ชื่อวัดนำหน้า เมื่อมีเหตุที่ต้องใช้สิทธิทางศาลจึงไม่สามารถเรียกร้องสิทธิที่พึงจะได้
 ดังคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๙๐/๒๕๔๒ โจทก์ฟ้องว่า โจทก์เป็นวัดในพระพุทธศาสนา เป็นนิติบุคคลตาม
 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ มีพระภิกษุ ท. เป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่
 ดำเนินการแทนโจทก์ จำเลยที่ ๑ ได้ยกที่ดินให้โจทก์แล้ว แต่กลับไปจำนองแก่จำเลยที่ ๒ โดยไม่สุจริต
 ขอให้พิพากษาว่านิติกรรมจำนองระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๒ เป็นโมฆะ และบังคับจำเลยที่ ๑ โอน
 กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นชื่อโจทก์ หากจำเลยที่ ๑ ไม่ดำเนินการขอให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลแทนการแสดง
 เจตนาของจำเลยที่ ๑

จำเลยที่ ๑ ให้การว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องเพราะไม่เป็นนิติบุคคล ขอให้ยกฟ้อง จำเลยที่ ๒ ขาดนัด
 ยื่นคำให้การ

ศาลชั้นต้นพิพากษา ยกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายว่า โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ โจทก์ฎีกาว่าเมื่อกรมการศาสนาได้ออก
 หนังสืออนุญาตให้สร้างวัดโจทก์แล้ว วัดโจทก์ย่อมเป็นวัดประเภทสำนักสงฆ์ และมีฐานะเป็นนิติบุคคลจึงมี
 อำนาจฟ้องนั้น จะเห็นได้ว่า วัดที่จะมีฐานะเป็นนิติบุคคลซึ่งหมายความรวมถึงวัดประเภทสำนักสงฆ์ด้วยนั้น
 หลังจากกรมการศาสนาออกหนังสืออนุญาตให้สร้างวัดแล้ว ยังจะต้องมีการดำเนินการเพื่อขอตั้งวัดต่อ
 นายอำเภอและผ่านขั้นตอนการพิจารณา การปรึกษาและการรายงานการขอตั้งวัด โดยหน่วยงานราชการ
 ต่างๆ ตามลำดับ จนเมื่อมหาเถรสมาคมพิจารณาเห็นชอบด้วยแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจึงจะประกาศ
 ตั้งเป็นวัดในราชกิจจานุเบกษาได้ ดังนั้นวัดโจทก์แม้จะได้รับอนุญาตให้สร้างวัดแล้วแต่เมื่อข้อเท็จจริงได้ความ
 ว่ายังไม่ได้มีการดำเนินการเพื่อตั้งเป็นวัด และได้รับอนุญาตจากทางราชการให้ตั้งวัดตามกฎหมายย่อมจะถือว่า
 ขณะยื่นฟ้องย่อมจะถือว่าขณะยื่นฟ้องโจทก์เป็นวัดประเภทสำนักสงฆ์อันจะทำให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลหาได้ไม่
 โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง

พิพากษายืน

จากข้อเท็จจริงที่ศาลฎีกาวินิจฉัยข้างต้นนั้นโจทก์ยังไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย เพราะ
 เพียงแค่ขออนุญาตสร้างวัดกับกรมการศาสนาในสมัยนั้น ยังไม่ได้ดำเนินการต่อจนกระทั่งได้มีประกาศตั้งวัดใน
 พระพุทธศาสนา ในพระราชกฤษฎีกา ถือว่าโจทก์ยังไม่มีสภาพเป็นวัดที่สมบูรณ์ จึงไม่มีอำนาจฟ้องตาม
 กฎหมาย วัดโจทก์จึงเป็นที่พักสงฆ์เท่านั้น ไม่ได้เป็นวัดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

บทบาทเจ้าอาวาสในฐานะเป็นเจ้าพนักงาน

เจ้าอาวาสนอกจากการเป็นผู้แทนวัดซึ่งเป็นนิติบุคคล อีกฐานะหนึ่งยังเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา คำว่า “เจ้าพนักงาน” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ ไม่ว่าจะเป็นประจำหรือชั่วคราว และหมายความรวมถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่ช่วยราชการ ซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นเจ้าพนักงานเฉพาะคดีด้วย ซึ่งผู้อ่านคงหมายความว่าได้ถึงข้าราชการทั่วไป เช่น ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ทหาร นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น และมี คำพิพากษาศาลฎีกา ๑๗๘๗ / ๒๕๒๔ ให้คำจำกัดความว่า “เจ้าพนักงาน” หมายถึงบุคคลผู้ปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย กล่าวคือ ในการแต่งตั้งนั้นมีกฎหมายระเบียบการแต่งตั้งไว้และได้มีการแต่งตั้งถูกต้องตามกฎหมายที่ระบุไว้ ซึ่งให้ความหมายครอบคลุมกว้างขึ้นคือบุคคลไม่จำเป็นต้องเป็นข้าราชการก็เป็นเจ้าพนักงานได้ ซึ่งมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกรเป็นเจ้าพนักงานในประมวลกฎหมายอาญา เมื่ออยู่ในกฎหมายอาญา หมวดที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ข้อ ๔ กำหนดให้พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส) ข้อ ๖ และข้อ ๒๖ ระบุคุณสมบัติเจ้าอาวาสว่าต้องมีพรรษาพัน ๕ และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในท้องถิ่นนั้น ข้อ ๒๗ ระเบียบการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงและเสนอตามลำดับขั้นแล้วเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงเป็นเจ้าพนักงานในประมวลกฎหมายอาญาอีกฐานะหนึ่ง เนื่องจากกฎหมายระบุไว้และกฎหมายอาญา หมวดที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ข้อ ๔ กำหนดให้

ตามมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ เหตุที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าอาวาสเป็นเจ้าพนักงานนั้น เห็นว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้มีส่วนสำคัญของความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนา เพราะอยู่ใกล้ชิดกับชาวบ้าน และต้องปกครองดูแลพระภิกษุสามเณร หากพระภิกษุสามเณร ประพฤติดี ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยแล้วไชร่ยอมจะส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง กฎหมายจึงบัญญัติหน้าที่และอำนาจของเจ้าอาวาสไว้ตั้งแต่พระราชบัญญัติลักษณะปกครองสงฆ์ พ.ศ. ๑๒๑ สมัยรัชกาลที่ ๕ จนถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ ฉบับปัจจุบัน เพื่อควบคุมดูแลมิให้เจ้าอาวาสกระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและพระธรรมวินัย กฎหมายอาญา หมวดที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ข้อ ๔ กำหนดให้

ที่ขอด้วยกฎหมายและพระธรรมวินัย ของเจ้าอาวาสด้วย หากฝ่าฝืนหรือเพิกเฉยแล้วเจ้าอาวาสย่อมมีอำนาจที่จะลงโทษ หรือร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ ดังนั้นเมื่อกฎหมายกำหนดให้เจ้าอาวาสเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ก็มีผลเกิดขึ้น ๒ ประการคือ

๑. ให้นำความผิดต่อเจ้าพนักงาน มาตรา ๑๓๖ - ๑๔๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญา เช่นบุคคลที่กระทำต่อเจ้าพนักงาน เช่น คุมขังเจ้าพนักงานตามมาตรา ๑๓๖ แจ้งความเท็จแก่เจ้าพนักงาน ตามมาตรา ๑๓๗ ข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติการอันมิชอบด้วยหน้าที่หรือให้ละเว้นการปฏิบัติการตามหน้าที่ เป็นต้น และมาตรา ๓๖๘ ขัดคำสั่งเจ้าพนักงานโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร

๒. ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการมาบังคับใช้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๔๗-๑๖๖ เท่าที่จะใช้ได้ เช่น เจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบตามมาตรา ๑๔๘ เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามมาตรา ๑๕๗ เป็นต้น

ต่อไปนี้เป็นคำพิพากษาศาลฎีกา ซึ่งเคยวินิจฉัยในความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าอาวาสดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๔/๒๕๑๗ พระภิกษุจำเลยไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาส เวลาไปไหนไม่ลาเจ้าอาวาส นำบุคคลภายนอกและพระภิกษุวัดอื่นมาพำนักในกุฏิจำเลยโดยไม่บอกเจ้าอาวาส ไม่ปฏิบัติตามกิจทางสงฆ์ตามที่เจ้าอาวาสบอก เจ้าอาวาสจึงออกคำสั่งให้จำเลยออกไปจากวัดภายใน ๕ วัน จำเลยทราบแล้วครบกำหนดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร จำเลยจึงต้องมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตราฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงานซึ่งสั่งการตามอำนาจที่มีกฎหมายให้ไว้โดยไม่มีเหตุผลหรือข้อแก้ตัวอันสมควร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔๙๙/๒๕๓๙ คณะสงฆ์ผู้พิจารณาชั้นต้นมีคำวินิจฉัยว่า จำเลยกระทำผิดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยให้จำเลยสึกจากการเป็นพระภิกษุ จำเลยได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำวินิจฉัยดังกล่าวต่อคณะสงฆ์ การยื่นอุทธรณ์จะกระทำโดยชอบหรือไม่ ก็ไม่เป็นเหตุให้จำเลยซึ่งได้สึกจากการเป็นพระภิกษุไปแล้วกลับมาเป็นพระภิกษุใหม่อีก การที่จำเลยแต่งกายเป็นพระภิกษุเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นพระภิกษุ และไม่ยอมออกจากวัดตามคำสั่งของเจ้าอาวาสดังกล่าว จึงเป็นความผิดตาม ป.อ. มาตรา ๒๐๘,๓๖๘ วรรคแรก พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘(๑) , ๔๕

เจ้าอาวาสมีอำนาจห้าม(ขับไล่) พระหรือบุคคลใดเข้าอยู่อาศัยในวัด

เจ้าอาวาสมีอำนาจตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อดูความหมายของคำว่า อำนาจ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานนั้น **อำนาจ หมายความว่า อิทธิพลที่จะบังคับให้ผู้อื่นต้องยอมทำตามไม่ว่าจะด้วยความสมัครใจหรือไม่ หรือ การบังคับบัญชา หรือการบังคับ** ซึ่งอำนาจที่ว่านี้ต้องมีกฎหมายรองรับ และหากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามโดยไม่มีเหตุอันควรย่อมมีความผิดและรับโทษ เช่น ตำรวจ ก็มีอำนาจจับผู้กระทำความผิดในคดีอาญา ทำการเปรียบเทียบปรับ หรือส่งอัยการให้ฟ้องต่อศาลให้ลงโทษต่อไป ส่วนตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด ก็ย่อมมีอำนาจตามแต่ตำแหน่งนั้นไปซึ่งมีกฎหมายรองรับ เจ้าอาวาสในฐานะเจ้าพนักงานก็มีอำนาจตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมาตรา ๓๘(๑) นั้นเจ้าอาวาสมีอำนาจห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด หากผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าอาวาสแล้วเจ้าอาวาสมีอำนาจร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจให้ดำเนินคดีได้ ดังคดีนี้ซึ่งเกิดที่จังหวัดสุพรรณบุรีตาม **คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔๙๙/๒๕๓๙** โจทก์คือพนักงานอัยการประจำศาลแขวงสุพรรณบุรี ฟ้องนาย จ. เป็นจำเลยว่าจำเลยได้แต่งกายและใช้เครื่องหมายที่แสดงว่าจำเลยเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา โดยจำเลยมิได้เป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา เพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าจำเลยเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา และจำเลยซึ่งเข้าไปพักอาศัยอยู่ในวัดสูงสุมารมหันตาราม(วัดจระเข้ใหญ่) ได้ทราบคำสั่งของเจ้าอาวาสในฐานะเจ้าพนักงานที่สั่งจำเลยซึ่งเป็นคฤหัสถ์และมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสไม่ให้เข้าไปอยู่อาศัยในวัด จำเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งโดยยังคงอาศัยอยู่ในวัดสูงสุมารมหันตารามต่อไป ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๘,๓๖๘,๙๑ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘(๑),๔๕

จำเลยให้การปฏิเสธ

ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค ๓ พิพากษากลับว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๐๘ ปรับ ๒,๐๐๐ บาท กระทบหนึ่งและมีความผิดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘(๑) , ๔๕ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๖๘ วรรคแรก ปรับ ๕๐๐ บาทอีกกระทบหนึ่ง รวมปรับ ๒,๕๐๐ บาท ไม่ชำระค่าปรับจัดการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๙,๓๐

จำเลยฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงรับฟังได้ในเบื้องต้นว่าเดิมจำเลยบวชเป็นพระภิกษุ ต่อมาวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๓๔ คณะสงฆ์ผู้พิจารณาชั้นต้นมีคำวินิจฉัยว่า จำเลยกระทำผิดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยให้จำเลยสึกจากการเป็นพระภิกษุตามคำวินิจฉัยชั้นต้นเอกสารหมายเลข จ. ๖ ต่อมาวันเวลาเกิดเหตุจำเลยแต่งกายเป็นพระภิกษุและเข้าพักอาศัยอยู่ในวัดสูงสุวรรณมหาราม พระอธิการประภาส ปชโชโต เจ้าอาวาสวัดดังกล่าวสั่งจำเลยให้ออกไปจากวัด จำเลยไม่ออกไปจากวัดตามคำสั่ง ที่จำเลยฎีกาอีกข้อหนึ่งว่า หลังจากที่คณะสงฆ์ผู้พิจารณาชั้นต้นได้อ่านคำวินิจฉัยชั้นต้นตามเอกสารหมายเลข จ. ๖ ให้จำเลยฟังเมื่อวันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๔ แล้ว จำเลยได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำวินิจฉัยดังกล่าว แต่คณะสงฆ์ผู้พิจารณาชั้นต้นไม่รับอุทธรณ์ของจำเลย จำเลยได้ยื่นอุทธรณ์ต่อคณะสงฆ์ผู้พิจารณาชั้นต้นอีกโดยส่งทางไปรษณีย์ แต่ก็ถูกกลั่นแกล้งไม่รับอุทธรณ์จำเลยอีก ซึ่งหากมีการรับอุทธรณ์ของจำเลยแล้ว จำเลยก็คงไม่ต้องสึกจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยถึงที่สุดนั้น เห็นว่าการยื่นอุทธรณ์ต่อคณะสงฆ์ของจำเลยดังกล่าวจะเป็นการยื่นอุทธรณ์โดยชอบหรือไม่ ก็ไม่เป็นเหตุให้จำเลยซึ่งได้สึกจากการเป็นพระภิกษุไปแล้วดังที่ได้วินิจฉัยข้างต้น กลับมาเป็นพระภิกษุใหม่อีกและด้วยเหตุดังกล่าวจึงเห็นว่าสิ่งที่จำเลยแต่งกายเป็นพระภิกษุเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นพระภิกษุ และไม่ยอมออกไปจากวัดสูงสุวรรณมหารามตามคำสั่งของเจ้าอาวาสดังกล่าว เป็นการกระทำที่เป็นความผิดจริงตามฟ้อง

พิพากษายืน

คดีนี้จำเลยมีความผิด ๒ กระทั่งคือถูกสั่งให้สึกซึ่งขาดจากความเป็นพระแล้วไม่ยอมสึก ยังคงแต่งกายด้วยเป็นพระภิกษุ จึงมีความผิดฐานแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวชในศาสนาอื่นโดยมิชอบ เพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนเป็นบุคคลเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๐๘ และอีกกระทัมหนึ่งคือผิดกฎหมายอาญามาตรา ๓๖๘ ประกอบพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘(๑) , ๔๕ คือฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานซึ่งสั่งการตามอำนาจที่มีกฎหมายให้ไว้ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ วัน หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ก็คงเห็นแล้วว่าคดีนี้ศาลไม่ลงโทษจำคุก แต่ลงโทษโดยการปรับเงินเท่านั้นซึ่งเป็นดุลพินิจของศาล ส่วนถ้าไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามมาตรา ๒๙ , ๓๐ นั้นหมายความว่า ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับให้กักขังแทนค่าปรับ โดยให้ถืออัตรา ๒๐๐ บาทต่อวัน

เจ้าอาวาสสั่งให้บรรพชิตออกไปเสียจากวัดเพื่อให้มีความสงบสุขภายในวัด

เจ้าอาวาสมีอำนาจสั่งให้บรรพชิตซึ่งไม่อยู่ในโอวาทเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัดได้ตาม มาตรา ๓๘ (๒) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เหตุที่กฎหมายให้อำนาจเจ้าอาวาสไว้เพราะว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่ปกครองให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม และเพื่อให้การปกครองเป็นไปโดยเรียบร้อยและเกิดความสงบสุขภายในวัด ดังนั้นหากพระภิกษุรูปหนึ่งรูปใดไม่อยู่ในโอวาทเจ้าอาวาสแล้ว เจ้าอาวาสย่อมมีอำนาจให้พระภิกษุรูปนั้นออกไปเสียจากวัดได้ **ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๙๖/๒๕๑๓** พระมหา ส. เป็นโจทก์ฟ้องพระอินทรสมาจาร ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสต่อศาลยุติธรรมว่า จำเลยเป็นเจ้าอาวาสและเจ้าพนักงานตามกฎหมาย จำเลยได้มีคำสั่งแต่งตั้งกรรมการสอบสวนอธิกรณ์ระหว่างพระภิกษุวัดอินทรวงศ์ผู้กล่าวหา โจทก์เป็นผู้ต้องหาในข้อหาว่าโจทก์ต้องปฐมปราชิกแห่งพระวินัย จำเลยเป็นกรรมการ โดยจำเลยนำพระภิกษุสามเณรผู้กล่าวหามาให้กรรมการสอบสวนซักถามพร้อมๆ กัน ยอมให้ตอบแทนกัน ปรีक्षाกันก่อนตอบ ทั้งไม่เรียกโจทก์ไปร่วมสอบสวนซักค้านของกรรมการ ทำให้โจทก์เสียหาย ต่อมาจำเลยได้มีคำสั่งให้โจทก์ออกจากวัดภายใน ๑๕ วัน โดยที่มิได้ดำเนินการสอบสวนคำกล่าวหาให้ถึงที่สุดจึงเป็นการปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ มาตรา ๗,๑๓ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔๕

ศาลชั้นต้นทำการไต่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่ากรกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดอาญา คดีของโจทก์ไม่มีมูล

พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่จำเลยทำการสอบสวนผู้กล่าวหาพร้อมกันต่อหน้ากัน ตอบแทนกันนั้น แม้จะเป็นการปฏิบัติไม่ถูกต้องด้วยพระวินัยดังที่โจทก์กล่าวอ้างจริง ก็เป็นเรื่องทำผิดระเบียบการสอบสวนเท่านั้น หาเป็นความผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ไม่ อนึ่งที่โจทก์ฎีกาว่า การสอบสวนไม่ปรากฏว่ามีพระภิกษุสามเณรรูปใดที่รู้เห็นจริงดังที่โจทก์ถูกกล่าวหา จำเลยจึงมีหน้าที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๗ (๒) แต่จำเลยละเว้นไม่ปฏิบัติกลับใช้อำนาจตามมาตรา ๓๘ สั่งให้โจทก์ออกจากวัดเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เป็นผิดทางอาญานั้น ศาลฎีกาเห็นว่า แม้จำเลยจะ

มิได้มีคำสั่งในเรื่องโจทก์ถูกล่าวหาโดยตรงเพราะการสอบสวนไม่ได้ความชัดเจนไปว่า โจทก์ได้กระทำผิด
ตั้งข้อกล่าวหาหรือไม่ก็ตาม จำเลยก็มีอำนาจสั่งให้โจทก์ออกจากวัดได้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.
๒๕๐๕ มาตรา ๓๘ และการกระทำของจำเลยก็เพื่อให้มีความสงบสุขในวัด หาใช่เพื่อกลับแกล้งโจทก์ไม่
จำเลยจึงไม่มีความผิดตามฟ้อง

พิพากษายืน

ตามคำพิพากษานี้จึงเห็นได้ว่าเจ้าอาวาสย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการสั่งให้พระภิกษุภายในวัดออก
จากวัดได้ หากเห็นว่าพระภิกษุรูปนั้นไม่อยู่ในโอวาท ซึ่งหมายความรวมถึงการขัดคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของ
เจ้าอาวาส ละเลยการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายโดยไม่มีเหตุอันควร หรืออาจมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม
แม้ยังไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน เช่นมีพฤติการณ์ที่มีวัยรุ่นมามั่วสุมกันในกุฏิ เป็นต้น ซึ่งหากเจ้าอาวาสเห็นว่า
เพื่อให้เกิดความสงบสุขภายในวัด อย่างนี้ก็ป็นเหตุที่เจ้าอาวาสสามารถใช้อำนาจให้พระภิกษุรูปนั้นออกไปจาก
วัดได้ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๘

หน้าที่เจ้าอาวาสในฐานะผู้แทนวัด

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๗ บัญญัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ดังนี้

- (๑) บำรุงรักษา จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- (๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

- (๑) ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอาศัยอยู่ในวัด
- (๒) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- (๓) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิต หรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

ดังนั้นหากเจ้าอาวาสเห็นว่าพระภิกษุรูปใดภายในวัดไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาส ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสย่อมมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือน หรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอขมาโทษได้ตามความเหมาะสม แต่หากพระภิกษุรูปนั้นยังคงไม่ปฏิบัติตนให้อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสอีกก็คงต้องให้พระภิกษุรูปนั้นออกไปเสียจากวัด หากไม่ยอมออกไปจากวัดแล้วเจ้าอาวาสย่อมมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมให้ขับไล่พระภิกษุรูปดังกล่าวออกไปเสียจากวัดได้ **คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๕๓/๒๕๑๖** วัดโดยพระภิกษุขาว เจ้าอาวาส เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องพระภิกษುದำเป็นจำเลย ต่อศาลว่า จำเลยเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ได้มาอาศัยอยู่กับโจทก์หลายปีมาแล้ว จำเลยไม่ปฏิบัติตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ของโจทก์ กล่าวคือ จำเลยไม่ยอมขึ้นต่อการปกครองของเจ้าอาวาส จำเลยได้กระทำการแทรกแซงในสังฆกรรมและงานประเพณีต่างๆ ของวัดตลอดมา เจ้าอาวาสขอร้องจำเลยจำเลยก็ไม่ปฏิบัติตาม ไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสขอให้ขับไล่จำเลยและบริวารออกไปจากวัดโจทก์

จำเลยให้การว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง พระภิกษุขาวมิได้เป็นเจ้าอาวาสโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎมหาเถรสมาคม ขอให้ยกฟ้อง

พระภิกษุชาวในฐานะเจ้าอาวาสได้ร้องสอดขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม ศาลชั้นต้นอนุญาต

ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า ข้อพิพาทอยู่ในอำนาจของมหาเถรสมาคมที่จะพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ คดีจึงไม่อยู่ในอำนาจศาลที่จะพิจารณา ให้ยกฟ้องโจทก์

โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ พิพากษายกคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นพิจารณาวินิจฉัยข้อเท็จจริงแห่งคดี แล้วพิพากษาใหม่ตามรูปความ

จำเลยฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า มูลกรณีนี้โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกไปจากวัดโจทก์นี้ โจทก์อ้างเรื่อง
ที่จำเลยไม่ยอมขึ้นต่อการปกครองของเจ้าอาวาสวัดโจทก์ โดยที่จำเลยแทรกแซงในสังฆกรรม และ
งานประเพณีต่างๆ ของวัด และเรื่องที่จำเลยไม่ยอมร่วมศาสนพิธีมาชะบुชา วิสาชะบुชา อาสาฬหบูชา
เข้าพรรษา ออกพรรษา งานรับผ้าพระกฐิน และงานรับทอดผ้าป่า แม้ว่าเรื่องที่โจทก์อ้างเหล่านี้บางเรื่อง
พาดพิงถึงพระธรรมวินัยก็ตาม แต่ก็เพียงข้ออ้างประกอบข้อกล่าวหาที่ว่า จำเลยไม่อยู่ในโอวาทของโจทก์
ร่วมอันเป็นข้อกล่าวหาและเป็นประเด็นแห่งข้อพิพาทในคดีนี้ว่า โจทก์และโจทก์ร่วมจะฟ้องขับไล่จำเลยได้
หรือไม่เท่านั้น มูลกรณีนี้โจทก์และโจทก์ร่วมฟ้องนี้ ถือได้ว่าเป็นการโต้แย้งสิทธิทางแพ่งของวัด โจทก์ในฐานะที่
เป็นนิติบุคคล และของโจทก์ร่วมซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดโจทก์ เรื่องนี้จึงไม่ใช่กรณีที่จะต้องอาศัยคำวินิจฉัยชี้ขาด
ของมหาเถรสมาคมเช่นกรณีพระภิกษุล่วงละเมิดพระธรรมวินัย ศาลยุติธรรมจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้
ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘ (๒) ประกอบด้วยประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา ๕๕

พิพากษายืน

วัดซึ่งเป็นศาสนสถาน ซึ่งประกอบด้วยพระภิกษุ สามเณร และศาสนวัตถุ เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการ
เปรียญ กุฏิพระสงฆ์ ฯลฯ การปกครองดูแลวัดจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕
จึงได้บัญญัติหน้าที่ของเจ้าอาวาส ตามมาตรา ๓๗ และบัญญัติถึงอำนาจของเจ้าอาวาสตามมาตรา ๓๘ เพื่อให้
การปกครองดูแลวัดเป็นไปโดยเรียบร้อย หากมีพระภิกษุรูปใดไม่เชื่อฟังคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายของ
เจ้าอาวาส เจ้าอาวาสย่อมมีอำนาจตามมาตรา ๓๘ (๒) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยสั่งพระภิกษุรูป
ดังกล่าวให้ออกไปเสียจากวัดได้

การซ่อมแซมศาสนสถานภายในวัด

เจ้าอาวาสมีหน้าที่ตามกฎหมายในการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ย่อมมีสิทธิที่จะพิเคราะห์สั่งการในการซ่อมแซมศาสนวัตถุซึ่งชำรุดภายในวัดที่จะเป็นการสมควรประการใด ใครจะอ้างศรัทธาฝ่าฝืนเข้าซ่อมศาสนวัตถุโดยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าอาวาสนั้นมิได้ หากขัดขึ้นเข้าซ่อมโดยพลการ เจ้าอาวาสย่อมมีสิทธิยับยั้งขัดขวางไว้โดยไม่เป็นการกระทำละเมิดด้วยการใช้สิทธิอันมีตามกฎหมาย ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๘/๒๕๑๒ คดีนี้ นายเรียบ เป็นโจทก์ฟ้อง เจ้าคณะจังหวัดเป็นจำเลยที่ ๑ ฟ้อง เจ้าอาวาสวัดโบสถ์ เป็นจำเลยที่ ๒ โดยบรรยายฟ้องว่า โจทก์กับพวกผู้มีจิตศรัทธาจะซ่อมหลังคาวิหาร แต่จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสขัดขวาง โดยกล่าวว่าจะเอาตำรวจจับ เพราะโจทก์กับพวกไม่หันหน้าวิหารและพระประธานไปทางทิศตะวันออก โจทก์มีหนังสือรายงานจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดและมีหน้าที่บังคับบัญชาจำเลยที่ ๒ แต่จำเลยที่ ๑ ไม่รายงานขึ้นไปตามลำดับหรือส่งมิให้จำเลยที่ ๒ ขัดขวางกลับมีหนังสือถึงโจทก์ให้พูดปรับความเข้าใจกันใหม่ แสดงว่าจำเลยทั้งสองร่วมคบคิดสนับสนุนกันขัดขวางโจทก์กับพวกผู้มีจิตศรัทธาเป็นการใช้สิทธิมีแต่จะเกิดการเสียหายแก่โจทก์ อันมิชอบด้วยกฎหมายขอให้บังคับจำเลยมิให้ดำเนินการขัดขวางการซ่อมหลังคาวิหารด้วยวิธีใดๆ

จำเลยทั้งสองให้การต่อสู้คดีว่า กรณีตามฟ้องไม่เป็นละเมิด โจทก์จำเลยไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง จำเลยไม่ได้ขัดขวางการซ่อมวิหาร โจทก์ไม่เคยติดต่อด้วยตนเอง แต่มีญาติไปติดต่อกับจำเลยที่ ๒ แนะนำโดยสุจริตใจว่า การซ่อมวิหารควรหันหน้าวิหารและพระประธานไปทางทิศตะวันออก เพื่อเป็นแนวเดียวกับโบสถ์ จำเลยที่ ๑ ไม่มีอำนาจหน้าที่สั่งให้จำเลยที่ ๒ ต้องยินยอมให้โจทก์ซ่อมวิหาร

โจทก์จำเลยไม่สืบพยาน โดยขอให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดตามคำฟ้องและคำให้การ

ศาลชั้นต้นเห็นว่า โจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยขัดขวาง แต่จำเลยปฏิเสธหน้าที่นำสืบตักแก่โจทก์ เมื่อโจทก์ไม่สืบพยาน ก็ไม่มีทางชนะคดีพิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๗ บัญญัติว่า “เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้ (๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ฯลฯ” ดังนี้ จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสจึงมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดรวมทั้งวิหารที่พิพาท โดยมีสิทธิที่จะ

พระสังฆาธิการไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔๕ บัญญัติให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา นั้นมีอำนาจแค่นั้น เพียงใดถ้าเป็นเจ้าอาวาสนั้นก็ต้องดูที่มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ เรื่องอำนาจหน้าที่และหน้าที่ของเจ้าอาวาส ส่วนเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด และรองเจ้าคณะชั้นต่างๆ นั้นต้องดูที่กฎหมายอาญา มาตรา ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งมีระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ และส่วนภูมิภาคได้แก่ อำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลนั้น กฎหมายให้อำนาจสอบสวนอธิการและสั่งลงโทษพระภิกษุผู้ล่วงละเมิด พระธรรมวินัยเท่านั้นมิได้ให้อำนาจเจ้าอาวาสและเจ้าคณะปกครองมีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๙/๒๕๐๙ คดีนี้โจทก์คือนางถนอม พ้องจำเลยที่ ๑ คือพระภิกษุสนธิ์ จำเลยที่ ๒ คือนายเนียม จำเลยที่ ๓ คือนางเหลือ ต่อศาลยุติธรรมว่าจำเลยทั้งสามได้กล่าววาจาใส่ความดูหมิ่นโจทก์ต่อหน้าบุคคลที่ ๓ ว่า โจทก์เข้าห้องส้วมกับพระอธิการบุญเฉพาะ ๒ คน เข้าไปทำอะไรก็ไม่รู้ ซึ่งคำกล่าวนี้น่าจะทำให้โจทก์เสียหาย เสียชื่อเสียงและถูกบุคคลอื่นดูหมิ่นเกลียดชัง และต่อมาจำเลยที่ ๑ ได้แจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อ พระครูวิรุฬสุตถารณ์ พระครูวิจิตรธรรมสาร พระครูอุทุมพรพิทักษ์ พระครูวาทีธรรมคุณ และพระมหาคำมี ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔๕ ว่า เห็นโจทก์เข้าห้องส้วมกับพระอธิการบุญเฉพาะสองคน ประมาณ ๕-๖ นาทีแล้วก็แลเห็นโจทก์ออกมา ต่อมาพระอธิการบุญก็ออกมา ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๙๓, ๓๒๖, ๑๗๒, ๑๗๓, ๘๓

จำเลยให้การปฏิเสธ

ศาลชั้นต้นฟังข้อเท็จจริงว่า จำเลยไม่ได้กล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาทใส่ความโจทก์ดังฟ้อง สำหรับข้อหาฐานแจ้งความเท็จ พระภิกษุทุกรูปที่โจทก์กล่าวในฟ้องมิใช่เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๒, ๑๗๓ แม้ข้อความที่จำเลยแจ้งจะเป็นเท็จ ก็ลงโทษจำเลยไม่ได้ ไม่จำต้องวินิจฉัย พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาเห็นว่า สำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาท ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นให้ยกฟ้อง โดยอาศัยข้อเท็จจริง ข้อหาฐานนี้เป็นอันถึงที่สุด คดีมีปัญหามาสู่ศาลฎีกาตามฎีกาโจทก์ว่า การที่จำเลยที่ ๑, ๒ และ ๓ นำความไปแจ้งต่อพระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔๕ นั้น หากข้อความที่แจ้งเป็นเท็จจำเลยทั้งสามจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๒, ๑๗๓ หรือไม่ **ศาลฎีกาเห็นว่า ความผิดฐานแจ้งความเท็จที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๒, ๑๗๓ นั้น ข้อความที่แจ้งจะต้องเกี่ยวกับความผิดอาญา และเจ้าพนักงานผู้รับแจ้งความจะต้องเป็นพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาเท่านั้น** ตามข้อเท็จจริงแห่งคดีนี้ฟังได้ว่า จำเลยทั้งสามร้องเรียนและให้การกล่าวโทษพระอธิการบุญเจ้าอาวาส หาวาล่องละเมตพระธรรมวินัย ซึ่งมีใช้ความผิดอันจะต้องรับโทษทางอาญา และมีใช้เป็นการร้องเรียนและให้การกล่าวโทษตัวโจทก์ พระครูวิรุฬหสุตาทารณเจ้าคณะตำบลผู้รับแจ้งความจากจำเลยที่ ๑ ในชั้นต้นและคณะกรรมการผู้ทำการสอบสวนอธิกรณ์อันประกอบด้วยพระสุนทรธรรมคดีเจ้าคณะอำเภอเป็นประธาน **แม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔๕ จะบัญญัติให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาก็ดี ก็มีแต่เพียงอำนาจสอบสวนอธิกรณ์และสั่งลงโทษพระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเท่านั้น** **ห้ามมีอำนาจรับแจ้งความเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาและมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาไม่ ฉะนั้นจึงไม่ใช่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๒, ๑๗๓** คดีไม่มีทางลงโทษจำเลยตามบทกฎหมายที่โจทก์อ้างได้ ศาลล่างทั้งสองพิพากษายกฟ้องโจทก์ชอบแล้วฎีกาโจทก์ฟังไม่ขึ้น

พิพากษายืน

ที่ศาลฎีกาเห็นว่า ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔๕ จะบัญญัติให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาก็ดี ก็มีแต่เพียงอำนาจสอบสวนอธิกรณ์และสั่งลงโทษพระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเท่านั้น **ห้ามมีอำนาจรับแจ้งความเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาและมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาไม่ ฉะนั้นจึงไม่ใช่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๒, ๑๗๓** ซึ่งความผิดฐานแจ้งความเท็จที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๒, ๑๗๓ นั้นข้อความที่แจ้งจะต้องเกี่ยวกับความผิดอาญา และเจ้าพนักงานผู้รับแจ้งความจะต้องเป็นพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาเท่านั้น พุดให้ฟังง่ายขึ้นก็หมายความว่าหากมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นภายในวัด เช่น การทะเลาะวิวาท การลักขโมย การด่าทอกัน การทำร้ายร่างกาย แล้วจะมาแจ้งเจ้าอาวาสไม่ได้ต้องไปแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนหาผู้กระทำความผิดต่อไป

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๙ บัญญัติว่าในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส บทบัญญัติมาตรานี้ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหมายถึงกรณีใดบ้าง ต้องดูกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ.) ๒๕๔๑ ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ข้อ ๓๖ พระสังฆาธิการย่อมพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ เมื่อ

- ๑) ถึงมรณภาพ
- ๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- ๓) ลาออก
- ๔) ย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่
- ๕) ยกเป็นกิตติมศักดิ์
- ๖) รับผิดชอบหน้าที่เจ้าคณะหรือรองเจ้าคณะอื่น
- ๗) ให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่
- ๘) ถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่
- ๙) ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

ดังนั้นเมื่อมีกรณีที่ไม่มีตำแหน่งเจ้าอาวาสตามกรณีข้างต้น ก็จำเป็นต้องยึดหลักเกณฑ์และวิธีการที่มหาเถรสมาคมได้ออกกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ ๑๙ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ในข้อ ๔ กำหนดว่าในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาส จะแต่งตั้งเจ้าอาวาสทันทีมิได้ ให้เจ้าคณะตำบลแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส.....แล้วรีบรายงานตามลำดับจนถึงเจ้าคณะจังหวัด แล้วถ้าเจ้าอาวาสถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ แล้วยอมรับผลตามที่เจ้าคณะผู้ปกครองสั่งเรื่องก็จบ แต่ถ้าเจ้าอาวาสร้องอุทธรณ์คำสั่ง เรื่องราวต่างๆจึงเกิดเป็นคดีตั้ง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๐๕/๒๕๒๑ ว่า โจทก์คือ พระครูสังฆรักษ์ ผ. เป็นเจ้าอาวาสแห่งหนึ่งฟ้องจำเลยคือพระครู ศ. ซึ่งเป็นเจ้าคณะตำบลบางนา เป็นจำเลยต่อศาลยุติธรรมว่า เจ้าคณะจังหวัดนครหลวงกรุงเทพธนบุรีได้มีคำสั่งลงวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๑๘ ให้ถอดถอนโจทก์ออกจากตำแหน่งหน้าที่เจ้าอาวาส โจทก์ยื่นอุทธรณ์ทุกข้ออุทธรณ์คำสั่งอยู่ในวันนั้นเองจำเลยซึ่งมีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส โดยเจตนาทุจริตได้ออกคำสั่งแต่งตั้งพระศรีสมโพธิเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสแทนโจทก์ ทั้งที่ตำแหน่งเจ้าอาวาสของวัดยังไม่ว่าง เป็นความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เหตุเกิดที่ตำบลบางนา อำเภอพระโขนง และที่ตำบลวัดสามพระยา อำเภอพระนคร กรุงเทพมหานคร เกี่ยวพันกัน ขอให้ลงโทษจเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗

ศาลชั้นต้นตรวจคำฟ้องแล้ว พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาเห็นว่าตามคำฟ้องฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๑๘ เจ้าคณะนครหลวงกรุงเทพธนบุรีมีคำสั่งถอดถอนโจทก์ออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส เพราะกระทำความผิด ในวันเดียวกันนั้นจำเลยซึ่งเป็นเจ้าคณะตำบลบางจาก ได้มีคำสั่งแต่งตั้งให้พระศรีสมโพธิเป็นผู้รักษาการแทน โจทก์จึงกล่าวหาจำเลยเป็นคดีนี้ว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ ซึ่งตามกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ (พ.ศ.๒๕๐๖) ข้อ ๔๕ บัญญัติให้พระสงฆ์ซึ่งถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจรรยา ต้องปฏิบัติตามทันที ฉะนั้น **คำสั่งถอดถอนโจทก์จึงมีผลบังคับทันทีโดยไม่ต้องคำนึงว่าโจทก์ได้ร้องทุกข์อุทธรณ์คำสั่งนั้นหรือไม่ และถือได้ว่าเป็นกรณีไม่มีเจ้าอาวาสตามความในมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ การที่จำเลยมีคำสั่งแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบแล้ว**

พิพากษายืน

คดีนี้โจทก์ฟ้องจำเลยซึ่งเป็นเจ้าคณะตำบลเป็นคดีอาญาดำเนินการเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ซึ่งศาลฎีกาพิพากษายกฟ้องไปและให้เหตุผลชัดเจนว่าตามกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ (พ.ศ.๒๕๐๖) ข้อ ๔๕ บัญญัติให้พระสงฆ์ซึ่งถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจรรยา ต้องปฏิบัติตามทันที ฉะนั้น คำสั่งถอดถอนโจทก์จึงมีผลบังคับทันทีโดยไม่ต้องคำนึงว่าโจทก์ได้ร้องทุกข์อุทธรณ์คำสั่งนั้นหรือไม่ ซึ่งปัจจุบันกฎหมายอาญาได้ยกเลิกกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ (พ.ศ.๒๕๔๑) แทนฉบับเดิม บทบัญญัติดังกล่าวบัญญัติไว้ในข้อ ๕๓ ก็พอจะเป็นอุทธรณ์ให้เจ้าอาวาสพึงระวังในการปฏิบัติหน้าที่และพึงรักษาจรรยาพระสงฆ์ตามกฎหมายอาญาโดยเคร่งครัด

.....

เจ้าอาวาสยกยอกทรัพย์สินวัด

มาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้นตำแหน่งเจ้าอาวาสซึ่งเป็นตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ ตามกฎหมายอาญา มาตรา ๒๔ เจ้าอาวาสจึงเป็นเจ้าพนักงานโดยตำแหน่ง มีคดีที่น่าสนใจซึ่งเกิดในขณะที่ใช้กฎหมายคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และกฎหมายลักษณะอาญา แต่พอจะยกเป็นตัวอย่างเพื่อเป็นอุทาหรณ์ได้ดัง **คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๐๕/๒๕๐๐** โจทก์เป็นพนักงานอัยการจังหวัดสระบุรี ฟ้องนาย น. เป็นจำเลยว่าขณะเกิดเหตุจำเลยเป็นพระภิกษุได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาท ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ในทางทุจริตเบียดบังยกยอกทรัพย์ของวัดไปเป็นประโยชน์ส่วนตัวและรับสินบน

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยผิดตาม กฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๑๓๑, ๑๓๒, ๑๓๖, ๑๓๗, ๑๓๘ ให้รวมกระทงลงโทษจำเลย ลดแล้วคงเหลือจำคุก ๒ ปี

จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ฟังว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด พิพากษากลับให้ยกฟ้อง

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยทำผิดฐานรับสินบนสถานเดียวพิพากษาแก่จำเลยผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๑๓๘ พรรคต้นให้รวมกระทงลงโทษจำเลย ลดตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๕๙ แล้วคงจำคุก ๑ ปี ส่วนที่จำเลยแก้ฎีกาโต้แย้งว่าตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๕๗ ซึ่งว่า “พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายลักษณะอาญา” นั้น เป็นการให้อำนาจไว้เพื่อควบคุมและคุ้มครองอย่างเดียวกับเจ้าพนักงานเท่านั้น มิได้มีผลบังคับว่าถ้าทำผิดจะต้องเป็นเรื่องเจ้าพนักงานกระทำผิดด้วยโดยตรงดังที่กฎหมายลักษณะอาญาบัญญัติไว้ในเรื่องเจ้าพนักงานกระทำความผิด จึงไม่ควรใช้บทกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานกระทำความผิดมาลงโทษจำเลยนั้น **ศาลฎีกาเห็นว่า คำว่า “ให้ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายลักษณะอาญา” นั้นบ่งชัดถึงอำนาจและหน้าที่พร้อมมูลทั้งสองประการ กล่าวคือ เมื่อมีอำนาจในวัดเหมือนกับเจ้าพนักงานแล้ว หากกระทำผิดในหน้าที่ก็ต้องเป็นผิดฐานเจ้าพนักงานกระทำความผิดด้วย**

— . . . — . . . — . . . — . . . — . . . — . . . —

ภิกษุสามเณรเซ็นนามแสดงภาวะไม่แน่นอนว่าเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์

ตามประกาศมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามพระภิกษุสามเณรเซ็นนามแสดงภาวะไม่แน่นอนว่าเป็นบรรพชิต หรือคฤหัสถ์ ลง วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๗๙ ความว่า เนื่องด้วยพระวินัยของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส และมติของมหาเถรสมาคมมีว่า ภิกษุเซ็นนามเป็นนาย.....เป็นการแสดงภาวะที่ไม่แน่นอนว่าถือเพศเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิต ปรับโทษถึงสึกมาแล้วทุกราย และคณะสงฆ์ได้ถือเป็นหลักในการพิจารณาและวินิจฉัยต่อมาฯ

ภายหลังมีภิกษุบางรูปเซ็นนามเป็นนาย.....เช่นนั้น แต่มีหมายเหตุกำกับว่าเวลานี้เป็นภิกษุเกิดฟ้องร้องเป็นอริกรณีขึ้น เรื่องถึงมหาเถรสมาคมฯพิจารณาแล้วเห็นว่าแม้จะมีมหาสมณวินัย และมติของมหาเถรสมาคมเป็นหลักอยู่แล้วก็จริง แต่เฉพาะเรื่องนี้จะปรับโทษถึงเพียงนั้น ยังไม่ถนัดทีเดียว เพราะมีหมายเหตุกำกับแสดงว่ายังถือภาวะเป็นภิกษุอยู่ แม้ถึงอย่างนั้นก็ถือว่าไม่ควรที่ภิกษุจะกระทำ ควรประกาศห้ามเสียด้วยฯ

อาศัยเหตุนี้ จึงประกาศให้ทราบทั่วกัน ตั้งแต่วันที่ประกาศนี้เป็นต้นไปภิกษุสามเณรเซ็นนามเป็นนาย..... อันแสดงว่าภาวะไม่แน่นอนอย่างนั้น ถึงจะมีหมายเหตุกำกับว่า เวลานี้เป็นภิกษุสามเณรอยู่หรือไม่ก็ตาม ให้ถือว่ามิผิดตามพระพระมหาสมณวินัยและมติของมหาเถรสมาคมดังกล่าวแล้วนั้นทุกประการฯ

ดังนั้นหากมีพระภิกษุรูปหนึ่งรูปใดถูกสอบสวนว่าเซ็นชื่อเป็นนาย.....เพื่อทำนิติกรรมสัญญาหากเจ้าคณะปกครองทำการสอบสวน แล้วพบว่ากระทำจริงย่อมต้องได้รับลงโทษ ดัง**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๙๘๑/๒๕๓๓** คดีนี้พระมหาไพโรจน์เป็นโจทก์ ฟ้องเจ้าคณะจังหวัดเป็นจำเลยต่อศาลว่า เดิมโจทก์เป็นพระสังฆาธิการได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดโคธาราม ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมาจนกระทั่งวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๖ จำเลยซึ่งเป็นพระสังฆาธิการตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนเจ้าอาวาสและเป็นผู้บังคับบัญชาโจทก์ ได้มีคำสั่งถอดถอนโจทก์ออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ อ้างว่าโจทก์ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงเรื่องภิกษุสามเณรเซ็นนามเป็นนายแสดงภาวะไม่แน่นอนว่าเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ โดยมีได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงนั้นเลย ว่าการที่โจทก์เซ็นนามเป็นนายนั้นเป็นเพราะเหตุใด เป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงหรือไม่ อันเป็นการทำให้โจทก์เสียสิทธิในการได้เป็นเจ้าอาวาส ได้รับความเสื่อมเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม ความจริงที่โจทก์เซ็นนามเป็นนายนั้น เพราะการโอนขายที่ดินที่โจทก์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ตั้งแต่โจทก์เป็นคฤหัสถ์มีชื่อว่า นายดำ (นามสมมติ) สัญญาซื้อขายที่ดินก็ได้เซ็นต่อหน้าเจ้าพนักงานที่ดิน ซึ่งขณะนั้นโจทก์ก็ได้แสดงตนเป็นบรรพชิตมิได้แสดงตน

เป็นคฤหัสถ์และต้องการจะขึ้นนามเป็นพระภิกษุแต่เจ้าพนักงานที่ดินให้โจทก์ขึ้นนามเป็นนายดำ เพื่อให้ตรงกับหลักฐานเดิมเพื่อการโอนกรรมสิทธิ์ มิฉะนั้นจะทำการโอนไม่ได้ โจทก์ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เพราะความจำเป็นของทางราชการบังคับ ซึ่งโจทก์ก็ได้ชี้แจงเจ้าคณะภาค ๑ ก่อนจำเลยจะมีคำสั่งแล้ว การขึ้นนามเป็นนายของโจทก์มิได้ทำให้ผู้ใดได้รับความเสียหาย มิได้มีเจตนาจะให้บุคคลใดหลงเชื่อหรือเข้าใจไขว้เขวว่าเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์อันจะเป็นการแสดงภาวะไม่แน่นอน ดังนั้นการขึ้นนามเป็นนายของโจทก์ จึงมิใช่เป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงจำเลยไม่อาจถอดถอนโจทก์ออกจากตำแหน่งได้ โจทก์ร้องเรียนและอุทธรณ์ต่อจำเลยขอให้จำเลยเพิกถอนคำสั่งและคืนตำแหน่งเจ้าอาวาสให้โจทก์ จำเลยเพิกเฉยขอให้บังคับจำเลยเพิกถอนคำสั่งที่สั่งถอดถอนโจทก์ออกจากตำแหน่งหน้าที่เจ้าอาวาสวัดโคธาราม และคืนตำแหน่งให้โจทก์ หากไม่ปฏิบัติตามให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของจำเลย จำเลยให้การว่าตามกฎหมายมหาชน มาตรา ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ข้อ ๔๗ ระบุให้ทำการสอบสวนเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวนทั้งจำเลยก็ได้สอบสวนเอง เนื่องจากขณะรับเรื่องที่มีผู้แจ้งให้ทราบนั้น จำเลยอาพาธอยู่จึงได้ส่งเรื่องให้เจ้าคณะภาค ๑ ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงพิจารณา เจ้าคณะภาค ๑ สอบสวนแล้วเห็นว่าโจทก์ผิดจริง ซึ่งถือว่าเป็นความผิดอย่างร้ายแรง จึงให้จำเลยดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ จำเลยพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำของโจทก์เป็นความผิดอย่างร้ายแรง จึงมีคำสั่งดังกล่าวซึ่งเป็นการปรับโทษสถานเบา เพราะหากปรับโทษตามที่เคยปรับมาแล้วโจทก์ต้องถูกปรับโทษถึงสึก จำเลยกระทำไปตามอำนาจหน้าที่อันถูกต้อง อีกประการหนึ่งหากโจทก์เห็นว่า คำสั่งไม่ถูกต้อง โจทก์ก็ชอบที่จะร้องทุกข์ไปตามระเบียบของมหาเถรสมาคมว่าด้วยการร้องทุกข์ขอให้ยกฟ้อง ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า พิเคราะห์แล้ว ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า เดิมโจทก์ชื่อ นายดำ(นามสมมติ) เมื่อโจทก์อายุ ๓๕ ปี ได้รับมรดกคือที่ดิน จำนวน ๑ แปลงจากบิดามารดา ต่อมาโจทก์อายุ ๕๐ ปี ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ.....เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ โจทก์ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดโคธารามต่อมาโจทก์ได้ขายที่ดินของโจทก์ให้แก่ผู้ซื้อ ในการจดทะเบียนซื้อขายที่ดินดังกล่าว โจทก์ลงชื่อเป็น นายดำ ต่อมาผู้ร้องเรียนว่า โจทก์ลงชื่อเป็นนาย..... อันเป็นการแสดงภาวะไม่แน่นอนว่าเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ จำเลยจึงมีคำสั่งถอดถอนโจทก์ออกจากการเป็นเจ้าอาวาสวัดโคธารามเมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๖ โจทก์ทำหนังสือร้องทุกข์ต่อเจ้าคณะภาค ๑ เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๒๗ ประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยตามที่โจทก์ฎีกามีว่า

๑. อำนาจฟ้อง

๒. จำเลยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการสั่งลงโทษถอดถอนโจทก์ออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสหรือไม่

ในประเด็นแรกเรื่องอำนาจฟ้องนั้น เห็นว่า ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการร้องทุกข์ พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และตามความในข้อ ๔๕ แห่งกฎหมายมหาชน ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ มหาเถร

ปลอมใบอนุโมทนาบัตร

เจ้าอาวาสถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งย่อมต้องมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยเฉพาะตำแหน่ง หน้าที่อย่างหนึ่งในงานเจ้าอาวาส คือการออกเอกสารและรับรองเอกสารในอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส อาทิเช่น การตั้งและและถอดถอนไวยาวัจกร การจัดทำสมุด บัญชีวัด บัญชีรายรับรายจ่ายของวัด งบปีรายรับรายจ่ายของวัด บัญชีทะเบียนทรัพย์สิน หรือการรับรองสำเนาเอกสารสำคัญต่างๆ การออกใบอนุโมทนาบัตรก็เป็นงานในหน้าที่เจ้าอาวาสซึ่งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการขอใบหรืออนุโมทนาบัตร พ.ศ. ๒๕๒๓ ข้อ ๓ ระบุว่าเมื่อมีผู้บริจาคทรัพย์สินแก่วัดให้เจ้าอาวาสหรืออธิบดีเจ้าสังกัดขอใบหรืออนุโมทนาบัตร ดังนั้นหากมีผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งมิใช่เจ้าอาวาสทำการออกใบอนุโมทนาบัตรเพื่อหวังผลประโยชน์โดยทุจริต โดยกรอกรายละเอียดต่างๆอันเป็นที่จ และปลอมมือชื่อเจ้าอาวาสและดวงตราประทับของวัด ผู้ปลอมย่อมมีความผิดฐานปลอมและใช้เอกสารราชการปลอม และฐานปลอมและใช้ดวงตราปลอมของเจ้าพนักงาน ดังคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๖๘๖/๒๕๔๑ ที่พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุดฟ้องนายแสน เป็นจำเลยต่อศาลว่า จำเลยปลอมอนุโมทนาบัตรโดยกรอกข้อความลงในอนุโมทนาบัตรที่ยังไม่ได้กรอกข้อความจำนวน ๓๘ ฉบับ มีข้อความว่า บุคคลต่างๆตามที่ระบุชื่อรวม ๓๑ ราย บริจาคเงินและทรัพย์สินให้แก่วัดต่างๆ ปลอมลายมือชื่อ เจ้าอาวาสวัดต่างๆปลอมดวงตราของเจ้าพนักงานประทับลงในอนุโมทนาบัตรดังกล่าว ปลอมหนังสือราชการของจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ดรวม ๓ ฉบับ ส่งอนุโมทนาบัตรปลอมไปให้เจ้าหน้าที่กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการออกประกาศเกียรติคุณเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ผู้อื่นมีชื่อในประกาศนียบัตรเกียรติคุณ ขอให้ลงโทษตาม ป.อ. มาตรา ๒๕๑, ๒๕๒, ๒๖๔, ๒๖๕, ๒๖๘, ๓๒, ๓๓, ๔๑ และริบของกลาง

จำเลยให้การปฏิเสธ

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดฐานปลอมเอกสารราชการปลอมและฐานปลอมดวงตราเจ้าพนักงาน ตาม ป.อ. มาตรา ๒๖๕, ๒๕๑ รวม ๓๘ กระทั่ง แต่ละกระทั่งเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายหลายบท ลงโทษตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งเป็นบทที่มีโทษหนักที่สุด ตามมาตรา ๔๐ รวม ๓๘ กระทั่ง กับมีความผิดฐานใช้เอกสารราชการปลอมและใช้รอยตราเจ้าพนักงานปลอม ตามป.อ. มาตรา ๒๖๘ วรรคสอง ประกอบด้วยมาตรา ๒๖๕, ๒๕๒ รวม ๓๘ กระทั่ง แต่ละกระทั่งเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายหลายบท ซึ่งต้องลงโทษตามมาตรา ๒๕๒ อันเป็นบทหนักที่สุดตามมาตรา ๔๐ แต่การใช้นี้เกิดจากการที่จำเลยเป็นผู้ทำปลอมขึ้นซึ่งรอยตราของเจ้าพนักงานทั้ง ๓๘ กระทั่ง ด้วย ตามมาตรา ๒๖๓ บัญญัติให้ลงโทษทั้ง ๓๘ กระทั่งนี้ตามมาตรา ๒๕๑ จำคุกกระทั่งละ ๒ ปี รวมจำคุก ๗๖ ปี และมีความผิดฐานปลอมเอกสารราชการตาม ป.อ. มาตรา ๒๖๕ อีก ๓ กระทั่ง แต่การใช้ดังกล่าวเกิดจากการที่จำเลยเป็นผู้ทำปลอมเอกสารราชการทั้ง

๓ กระทรง จึงให้ลงโทษเพียงฐานใช้เอกสารราชการปลอมตามมาตรา ๒๖๘ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๒๖๕ รวม ๓ กระทรง จำคุกกระทรงละ ๒ ปี เป็นจำคุก ๖ ปี รวมจำคุกทั้งสิ้น ๘๒ ปี จำเลยให้การรับสารภาพชั้นสอบสวนเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาอยู่บ้าง มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้ตาม ป.อ. มาตรา ๗๘ หนึ่งในสาม เป็นจำคุก ๕๔ ปี ๘ เดือน แต่คงให้จำคุกจำเลยเพียง ๒๐ ปี ตาม ป.อ. มาตรา ๙๑(๒) รับเอกสารของกลาง จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการขอใบหรืออนุมัตินาบัตร พ.ศ. ๒๕๒๓ ข้อ ๓ ระบุว่า เมื่อผู้บริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือแรงงาน ให้แก่สถานศึกษา วัด หรือส่วนราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้ตอบขอใบหรืออนุมัตินาตามแบบท้ายระเบียบ ดังนี้

(๑) บริจาคไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท ให้หัวหน้าสถานศึกษา เจ้าอาวาส หรือหัวหน้าส่วนราชการที่ได้รับประโยชน์พิจารณาตอบขอใบหรืออนุมัตินา แล้วรายงานให้กรมเจ้าสังกัดทราบ

(๒) บริจาคเกินกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาทสำหรับสถานศึกษา วัด หรือส่วนราชการที่ได้รับประโยชน์ที่อยู่ในความควบคุมดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายตอบขอใบหรืออนุมัตินาแล้วรายงานให้กรมเจ้าสังกัดทราบ สำหรับวัด สถานศึกษาหรือส่วนราชการที่ได้รับประโยชน์ที่ขึ้นตรงต่อส่วนกลางให้อธิบดีเจ้าสังกัดตอบขอใบหรืออนุมัตินา ฯลฯ ตามระเบียบดังกล่าวเห็นได้ว่าการออกอนุมัตินาบัตรจะต้องออกโดยเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ซึ่งเอกสารราชการตามความหมายใน ป.อ. มาตรา ๑(๘) ระบุว่า “เอกสารราชการ” หมายความว่า เอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นหรือรับรองในหน้าที่ และให้หมายรวมถึงสำเนาเอกสารนั้นๆ ที่เจ้าพนักงานได้รับรองในหน้าที่ด้วย และตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๔๕ บัญญัติไว้ให้ ไวยาวัจกรและเจ้าอาวาสเป็นเจ้าพนักงานด้วย ข้ออ้างของจำเลยจึงฟังไม่ขึ้น การกรอกข้อความลงในแบบอนุมัตินาบัตรจำนวน ๓๘ ฉบับ กับปลอมหนังสือราชการของจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ดรวม ๓ ฉบับ อันเป็นการกระทำการต่างกรรมต่างวาระกัน ถือได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดกฏหมายรวม ๔๑ กระทรง หากได้ผิดเพียง ๕ กระทรง ตามที่จำเลยกล่าวอ้างไม่ ฎีกาของจำเลยฟังไม่ขึ้น พิพากษายืน

— . . . — . . . — . . . — . . . —

ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ สำคัญอย่างไร

ที่ดินเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่ทุกคนหวงแหน รวมถึงประเทศชาติ ที่ดินมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต สำหรับใช้เป็นที่อยู่อาศัย และเพื่อประโยชน์อื่น ประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา ๑ บัญญัติว่า ที่ดิน หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะและที่ ชายทะเลด้วย เมื่อดูคำจำกัดความของคำว่าที่ดิน แล้วคงจะมีได้หมายความเพียงแค่นิเวศดิน กรวด หิน ทราย แต่ที่ดินจะต้องแสดงอาณาเขตหรือพื้นที่ ซึ่งสามารถวัดความกว้าง ความยาว และบอกตำแหน่งที่แน่นอนบน พื้นผิวโลก

วัดในพระพุทธศาสนามีองค์ประกอบหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ที่ดินวัด อันเป็นที่ตั้งของวัด มีอาณา เขตพื้นที่แน่นอน ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน การสร้างวัดหากไม่มีที่ดินก็สร้างไม่ได้ ด้วยเหตุที่ประชาชน ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติไทย วัดจึงเป็นสถานที่สำคัญในการ สืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน จึงจำเป็นที่วัดจะต้องมีที่ดินเป็นของตัวเอง และเพื่อปกป้องรักษาที่ดินวัดให้คง อยู่ตลอดไป รัฐไทยจึงได้ออกกฎหมายคุ้มครองที่ดินวัด ห้ามมิให้ผู้ใดนำไปจำหน่าย จ่าย โอนไปเป็นของผู้หนึ่ง ผู้ใด โดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ มาตรา ๖ บัญญัติว่า "ที่วัด และ ที่ขึ้นวัดนั้น จำแนกตามพระราชบัญญัตินี้เป็น ๓ อย่าง คือ ที่วัด ๑ ที่ธรณีสงฆ์ ๑ ที่กัลปนา ๑

๑. ที่วัดนั้น คือ ที่ซึ่งตั้งวัดจนตลอดเขตวัดนั้น เรียกว่า ที่วัด

๒. ที่ธรณีสงฆ์นั้น คือ ที่แห่งใดๆ ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

๓. ที่กัลปนานั้น คือ ที่แห่งใดๆ ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินได้ทรงพระราชอุทิศเงินอากร ค่าที่แห่งนั้นขึ้นวัดก็ดี หรือที่ซึ่งเจ้าของมิได้ถวายกรรมสิทธิ์อุทิศแต่ผลประโยชน์อันเกิดแต่ที่นั้นขึ้นวัดก็ดี ที่เช่นนั้นเรียกว่า ที่กัลปนา "

มาตรา ๗ ที่ดินวัดก็ดี ที่ธรณีสงฆ์ก็ดี เป็นสมบัติสำหรับพระศาสนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นอรรคศาสนูปถัมภก ทรงปกครองรักษาโดยพระบรมเดชานุภาพ ผู้ใดผู้หนึ่ง จะโอนกรรมสิทธิ์ที่นั้น ไม่ได้

มาตรา ๘ วัดใดร้างสงฆ์ไม่อาศัย ให้เจ้าพนักงานฝ่ายพระราชอาณาจักรเป็นผู้ปกครองรักษาวัดนั้น ทั้ง ที่ธรณีสงฆ์ซึ่งขึ้นวัดนั้นด้วย

จากพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ฉบับแรกนี้จึงเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ มีพระราชประสงค์จะทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบไปคู่กับประเทศไทย และด้วย สายพระเนตรอันยาวไกล จึงได้ทรงบัญญัติ มาตรา ๗ ที่ดินวัดก็ดี ที่ธรณีสงฆ์ก็ดี เป็นสมบัติสำหรับพระศาสนา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงเป็นอรรคศาสนูปถัมภก ทรงปกครองรักษาโดยพระบรมเดชานุภาพ

การได้มาซึ่งที่ดินของวัดตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ม. ๑๖๒๓

การบริหารวัดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา เรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส คือการจัดการที่วัดและที่ดินซึ่งขึ้นต่อวัดที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์ แต่หากวัดประสงค์จะซื้อที่ดินเพิ่ม หรือมีผู้บริจาค หรือได้มาโดยทางมรดก ฯลฯ วัดจะต้องดำเนินการอย่างไรเพื่อให้ได้ซึ่งที่ดินเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

มาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน บัญญัติให้การได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม วัดบาทหลวง โรมันคาทอลิก มุลนิธิเกี่ยวกับคริสตจักร หรือมัสยิดอิสลาม ต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีและให้ได้มาไม่เกิน ๕๐ ไร่

ในกรณีที่เป็นการสมควรรัฐมนตรีจะอนุญาตให้ได้มา ซึ่งที่ดินเกินจำนวนที่บัญญัติไว้ในวรรคแรกก็ได้ บทบัญญัติในมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนการได้มาซึ่งที่ดินที่มีอยู่แล้วก่อนวันที่ประมวลกฎหมายนี้ใช้บังคับ

การได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม ตามมาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ตาม**คู่มือการได้มาซึ่งที่ดินของวัดวาอาราม ตามมาตรา ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ของกรมที่ดิน** วัดจะต้องมีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย จึงจะมีสิทธิถือที่ดินได้ ซึ่งการพิจารณาสภาพการเป็นนิติบุคคลของวัด ให้พิจารณาจากหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

๑. หนังสือรับรองสภาพวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งรับรองโดยทางราชการ
๒. สำเนาประวัติวัด หรือสำเนาทะเบียนวัด ซึ่งรับรองโดยทางราชการ
๓. ประกาศตั้งวัดของกระทรวงศึกษาธิการ
๔. ประกาศตั้งวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

แต่กรณีวัดมีที่ดินเดิม รวมที่ดินที่ได้มาแล้วเกิน ๑๐๐ ไร่ กรมที่ดิน/จังหวัด จะส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้ความเห็นชอบ

การได้ที่ดินมาของวัดอีกอย่างหนึ่งคือ ได้มาตามมาตรา ๑๖๒๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่กรรมภาพ ให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภุมิลาเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม มี**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๓๕๔/๒๕๕๐** คดีนี้เจ้าของที่ดินเดิมคือ พระภิกษุสมานผู้ตาย ซึ่งได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุมาก่อนปี ๒๕๑๙ แล้วต่อมาได้มาจำพรรษาอยู่ที่วัดศรีบุญเรือง ตั้งแต่ปี ๒๕๑๙ จนมรณภาพในปี ๒๕๓๐ โดยที่ดินพิพาทซึ่งมีโฉนดนั้นผู้ตายได้กรรมสิทธิ์มาในระหว่างปี ๒๕๑๖ ซึ่งขณะที่ได้กรรมสิทธิ์มานั้นผู้ตายเป็นพระภิกษุอยู่ในระหว่างสมณเพศที่ดินพิพาทดังกล่าวจึงเป็นทรัพย์สินที่ได้มา

ในระหว่างอุปสมบท ข้อเท็จจริงปรากฏว่าในปี ๒๕๒๘ จำเลยที่ ๒ ได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทดังกล่าวกับพระภิกษุสมาน แต่ยังมีได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์กันแต่อย่างใด ต่อมาปี ๒๕๓๐ พระภิกษุสมานได้ถึงแก่กรรมภาพ เมื่อดินพิพาทดังกล่าวเป็นทรัพย์สินของพระภิกษุสมานที่ได้มาระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศซึ่งยังมีได้จำหน่ายจ่ายโอนไปในช่วงชีวิตของพระภิกษุสมาน ย่อมตกเป็นสมบัติแก่วัดภูมิลำเนาซึ่งได้แก่วัดศรีบุญเรืองอันเป็นสถานที่ที่พระภิกษุสมานจำพรรษาตลอดมาตั้งแต่ปี ๒๕๑๙ จนกระทั่งมรณภาพ ณ วัดดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๓ เมื่อทรัพย์สินดังกล่าวที่ตกได้แก่วัดศรีบุญเรืองนั้นเป็นที่ดินและวัดศรีบุญเรืองก็ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา มีฐานะเป็นวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แล้วที่ดินที่ตกเป็นสมบัติของวัดศรีบุญเรืองดังกล่าว **จึงเป็นที่ธรณีสงฆ์โดยผลของกฎหมายทันที** ดังนั้นจำเลยที่ ๑ อยู่ในฐานะผู้จัดการมรดกของพระภิกษุสมานซึ่งการถือกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทไฉนนั้นเป็นการถือแทนวัดศรีบุญเรือง เมื่อดินพิพาทดังกล่าวตกเป็นที่ธรณีสงฆ์แล้ว จำเลยที่ ๑ ย่อมไม่มีอำนาจทำนิติกรรมจำหน่ายจ่ายโอนอันเป็นการขัดกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๔ ดังนั้นนิติกรรมระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๒ จึงตกเป็นโมฆะเพราะมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งด้วยกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากผลของคำพิพากษาดังกล่าวที่ดินพิพาทจึงตกเป็นที่ธรณีสงฆ์การจำหน่ายจ่ายโอนจะทำได้ เว้นแต่ได้ออกเป็นพระราชบัญญัติ ตามมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จึงเป็นตัวอย่งการได้มาซึ่งที่ดินวัด และกฎหมายก็ให้ความคุ้มครองให้ปราศจากการเบียดเบียนและรุกรานของบุคคลใด

ที่ดินไม่มีโฉนด เป็นที่วัดได้หรือไม่

สำหรับที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัดนั้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มี ๓ ประเภท คือ ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่กัลปนา โดยส่วนมากแล้วจะเป็นที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์แล้ว

เอกสารสิทธิ์ หมายถึง เอกสารหรือหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับที่ดิน ทั้งที่ทางราชการออกให้ หรือที่ราษฎรทำขึ้นเองแล้วนำไปแจ้งต่อทางราชการ พอจะแบ่งประเภทเอกสารสิทธิ์ดังกล่าวได้ดังนี้

- ๑) หนังสือแสดงสิทธิ์ที่ดิน ออกตามประมวลกฎหมายที่ดิน ได้แก่ ใบจอง (น.ส ๒), หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. ๓ และ น.ส. ๓ก.), ใบไต่สวน (น.ส.๕), โฉนดที่ดิน (น.ส.๔ , น.ส. ๔ ก.)
- ๒) เอกสารสิทธิ์ที่ราชการออกให้ ได้แก่ ภ.บ.ท. ๕ , ก.ส.น.๕, น.ค. ๓, ส.ท.ก., ส.ป.ก. หนังสือทั้ง ๔ ประเภทนี้ไม่ใช่หนังสือแสดงสิทธิ์ในที่ดิน
- ๓) เอกสารสิทธิ์ประเภทที่ราษฎรทำขึ้นเอง ซึ่งได้แก่ แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) ซึ่งราชการประกาศให้ผู้ครอบครอง และทำประโยชน์อยู่ในที่ดินก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ (1 ธ.ค.2497) ไปแจ้งการครอบครองต่อนายอำเภอท้องที่ภายใน 180 วัน ส.ค.1 นั้นไม่ใช่เอกสารสิทธิ์ อันเป็นเอกสารราชการ เพราะเจ้าหน้าที่ไม่ได้ทำขึ้นจึงเป็นเพียงเอกสารธรรมดา ส.ค.1 มีเพียงสิทธิครอบครอง

ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นกับวัดนั้นจะต้องเป็นที่ที่มีหนังสือแสดงสิทธิ์ที่ดินอย่างเดียวได้หรือไม่ ก็มีข้อพิพาทระหว่างวัดกับชาวบ้าน ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๑๗๗/๒๕๕๒ วัด ก. เป็นโจทก์ฟ้องขอให้บังคับนาง ข. กับพวกออกไปจากที่ดิน ส.ค.๑ ของโจทก์ พร้อมกับรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปห้ามจำเลยกับพวกและบริวารเกี่ยวข้องกับที่ดินโจทก์

จำเลยให้การ ขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้น พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ พิพากษากลับ ให้จำเลยกับพวกและบริวารรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างและออกไปจากที่ดิน ส.ค. ๑ ของวัดโจทก์

จำเลยกับพวกฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “...มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยว่า ที่ดินไม่มีโฉนดเช่นเดียวกับที่ดินพิพาทตกเป็นที่ธรณีสงฆ์ได้หรือไม่ โดยจำเลยฎีกาว่า ที่ดินมีโฉนดเท่านั้นที่จะตกเป็นที่ธรณีสงฆ์ เห็นว่า ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มิได้บัญญัติว่าที่ดินจะเป็นที่ธรณีสงฆ์จะต้องเป็นที่ดินมีโฉนดเท่านั้น ดังนี้แม้ที่ดินที่มีเพียงสิทธิครอบครองเช่นเดียวกับที่ดินพิพาทก็สามารถเป็นที่ธรณีสงฆ์ได้ ถ้าหากมีการยกให้ที่ดินที่มีเพียงการครอบครองให้แก่วัด ที่ดินดังกล่าวก็ตกเป็นที่ธรณีสงฆ์ เมื่อเป็นที่ธรณีสงฆ์

แล้วต่อมาผู้แทนของวัดซึ่งเป็นเจ้าของที่ธรณีสงฆ์ไม่ทราบว่ที่ดินดังกล่าวเป็นที่ธรณีสงฆ์ ก็หาทำให้ที่ดินดังกล่าวหลุดพ้นจากการเป็นที่ธรณีสงฆ์แต่อย่างใด.....”

พิพากษายืน

ดังนั้น ที่ธรณีสงฆ์ แม้ไม่มีหนังสือแสดงสิทธิ์ในที่ดิน แต่มีเพียงแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. ๑) เมื่อมีการยกให้วัดแล้ว ที่ดินดังกล่าวก็ย่อมตกเป็นที่ธรณีสงฆ์

อุทิศที่ดินให้วัด ย่อมตกเป็นของวัดแม้ยังไม่จดทะเบียนยกให้วัด

ที่พักร้าง หรือวัดที่ยังไม่ได้รับการประกาศตั้งวัด ซึ่งถือว่ายังไม่เป็นนิติบุคคล หากมีผู้อุทิศที่ดิน และยังไม่ได้จดทะเบียนการได้มาต่อเจ้าพนักงานที่ดิน การให้จะสมบูรณ์ตามกฎหมายหรือไม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๒๕ บัญญัติว่า การให้ทรัพย์สินซึ่งถ้าจะซื้อขายกันจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่นั้น ท่านว่าจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ในกรณีเช่นนี้การให้ย่อมเป็นอันสมบูรณ์โดยมิพักต้องส่งมอบ เมื่อที่พักร้างหรือวัดที่ยังไม่ได้มีการประกาศตั้งวัดยังไม่ได้เป็นนิติบุคคล ก็ไม่สามารถที่จะจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่ดินได้ ก็มักจะเกิดปัญหาตามมาดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๕๔๓/๒๕๕๑ คดีนี้วัดแสนสุขวิสุทธิวราราม เป็นโจทก์ ฟ้องพระ ก. กับพวกเป็นจำเลยว่า โจทก์ที่ ๑ เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มีโจทก์ที่ ๒ เป็นเจ้าอาวาสมีอำนาจกระทำการแทน เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๐๘ โจทก์ที่ ๒ ซื้อที่ดินโฉนดเลขที่ ๖๖๙๖ ตำบลแสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี เนื้อที่ ๕ ไร่ ๒ งาน ๗ ตารางวา จากนายไผ่ โดยเจตนาอุทิศให้แก่โจทก์ที่ ๑ โจทก์ที่ ๒ ปลูกสร้างกุฏิสงฆ์ บนที่ดินแปลงดังกล่าวและครอบครองแทนโจทก์ที่ ๑ โดยความสงบและโดยเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของเป็นเวลาติดต่อกันเกินกว่าสิบปีที่ดินแปลงดังกล่าวจึงเป็นกรรมสิทธิ์ โจทก์ที่ ๒ มอบอำนาจให้จำเลยไปดำเนินการรับโฉนดที่ดินดังกล่าวจากเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดชลบุรี และจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้โจทก์ที่ ๑ แต่จำเลยกลับปลอมหนังสือมอบอำนาจเป็นว่า โจทก์ที่ ๒ จดทะเบียนขายที่ดินโฉนดเลขที่ ๖๖๙๖ ให้จำเลย ต่อมาจำเลยรื้อถอนกุฏิสงฆ์ของวัดโจทก์ ทำให้วัดเสียหาย ขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินโฉนดดังกล่าว พร้อมทั้งพิพากษาให้วัดได้กรรมสิทธิ์ที่ดินโฉนดที่ดินเลขที่ ๖๖๙๖ และให้จำเลยส่งมอบโฉนดที่ดิน หากจำเลยไม่ปฏิบัติตามขอให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลเป็นการแสดงเจตนาแทน และให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายพร้อมดอกเบี้ย

จำเลยกับพวกให้การปฏิเสธ อ้างว่าซื้อที่ดินจากโจทก์ที่ ๒ โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน โดยโจทก์ที่ ๒ ลงลายมือชื่อในหนังสือมอบอำนาจให้จำเลยไปดำเนินการจดทะเบียนโอนขายด้วยความสมัครใจ ขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า โจทก์ที่ ๑ ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินโฉนดเลขที่ ๖๖๙๖ โดยการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๘๒ ให้เพิกถอนการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินโฉนดเลขที่ ๖๖๙๖ ระหว่างโจทก์ที่ ๒ กับจำเลย และให้เพิกถอนการจดทะเบียนจำนองที่ดินโฉนดเลขที่ ๖๖๙๖ ระหว่างจำเลยร่วมกับ ๑ กับธนาคาร ก. พร้อมให้จำเลยและบริวารออกไปจากที่ดินดังกล่าว และห้ามเกี่ยวข้องกับที่ดิน

ของโจทก์ที่ ๑ และให้จำเลยชำระค่าเสียหาย ๑๐๐,๐๐๐ บาทพร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปีของต้นเงินจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ที่ ๑

จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น

จำเลยฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ ...โจทก์ที่ ๒ คือเจ้าอาวาสซื้อที่ดินพิพาทจากนายไฟจำนวน ๕ ไร่ ๒ งาน ๗ ตารางวา แล้วยกให้วัดโจทก์ที่ ๑ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ขณะนั้นยังมีสถานะเป็นเพียงสำนักสงฆ์(ยังไม่เป็นนิติบุคคล หมายความว่า วัดยังไม่ได้รับการประกาศตั้งเป็นวัดในพระพุทธศาสนา)แต่ต่อมาเมื่อวัดนี้ได้รับการประกาศตั้งเป็นวัดเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๑๓ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ โดยเจ้าอาวาสได้รับการแต่งตั้งโดยถูกต้องตามกฎหมาย เจ้าอาวาสก็ได้แสดงเจตนายืนยันว่าได้มีการยกที่ดินพิพาทให้แก่วัดตลอดมาโดยมีการทำบันทึกถ้อยคำว่า วัดมีความประสงค์ขอรับโอนที่ดินพิพาทจากเจ้าอาวาส นับตั้งแต่วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๑๓ ถือได้ว่ามีเจตนาอุทิศที่ดินพิพาทเพื่อใช้เป็นที่สร้างวัดที่ดินพิพาทยอมตกเป็นของแผ่นดินสำหรับใช้เป็นที่สำหรับสร้างวัดตามเจตนาของผู้อุทิศทันที โดยไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนการยกให้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๒๕ เมื่อสร้างวัดเสร็จเรียบร้อย กระทรวงศึกษาธิการและมหาเถรสมาคมเห็นชอบให้ตั้งวัด และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๑๓ ที่ดินพิพาทจึงเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดโดยสมบูรณ์ตั้งแต่บัดนั้น เมื่อที่ดินพิพาทตกเป็นของวัดแล้วตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๔ จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติเท่านั้น ประเด็นที่ว่า เจ้าอาวาสมอบอำนาจให้จำเลยไปรับโอนที่ดินพิพาทมาเป็นของจำเลยหรือไม่ จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยเพราะถึงอย่างไรจำเลยไม่มีสิทธิรับโอนที่ดินพิพาทซึ่งเป็นของวัดมาเป็นกรรมสิทธิ์ของตน

จากคำพิพากษาศาลฎีกานี้ เมื่อวัดได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินควรจะดำเนินการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ถูกต้อง เพื่อป้องกันผู้ไม่หวังดีนำที่ดินวัดไปแสวงหาผลประโยชน์และสร้างความเดือดร้อนแก่วัดและบุคคลอื่น นอกจากนั้นกรณีเจ้าอาวาสมอบอำนาจให้ผู้ใดไปทำนิติกรรมใดๆกับที่วัด ที่ธรณีสงฆ์นั้นควรระบุดังการที่ได้มอบอำนาจให้ชัดเจน อย่าได้แต่เซ็นชื่ออย่างเดียวในใบมอบอำนาจเด็ดขาด เพราะถ้ามีการเติมข้อความเช่นว่า ให้ขายหรือ หรือทำนิติกรรมใดๆ ก็จะมีการนำไปแสวงหาผลประโยชน์จะทำให้วัดและบุคคลภายนอกซึ่งไม่ทราบข้อเท็จจริงต้องได้รับความเสียหาย.

ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ ผู้โดยยึดถือเป็นเจ้าของตนไม่ได้

ในอดีตวัดมักเป็นโจทก์ฟ้องชาวบ้านที่มาบุกรุกที่ดินวัด ที่ธรณีสงฆ์เสียเป็นส่วนใหญ่ มีบางกรณีที่ชาวบ้านจะฟ้องวัดและเจ้าอาวาสเป็นจำเลยต่อศาลยุติธรรม โดยชาวบ้านมักจะอ้างว่าที่ดินมีเอกสารที่ทางราชการออกให้ และได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย และยกอายุความขึ้นเป็นข้ออ้างในการอ้างสิทธิครอบครองหรืออ้างกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินวัดและที่ธรณีสงฆ์ จึงจำเป็นที่วัดโดยเจ้าอาวาสในฐานะผู้แทนวัดจะต้องดำเนินการสู้คดีเพื่อปกป้องรักษาที่ดินวัด ที่ธรณีสงฆ์ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๙๔๓/๒๕๓๘ คดีทั้งสองสำนวนนี้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษารวมกันโดยให้เรียกโจทก์สำนวนแรกว่า โจทก์ที่ ๑ และโจทก์สำนวนหลังว่า โจทก์ที่ ๒ โจทก์ฟ้องทั้งสองสำนวนมีใจความว่า นายดำ โจทก์ที่ ๑ ยื่นฟ้องวัดเป็นจำเลยที่ ๑ และพระภิกษุขาวเป็นจำเลยที่ ๒ นายเหลืองเป็นจำเลยที่ ๓ ว่า โจทก์ที่ ๑ เป็นเจ้าของและมีสิทธิครอบครองที่ดิน ส.ค.๑ เลขที่ ๑๗ ส่วนนายเทาซึ่งเป็นโจทก์ที่ ๒ เป็นเจ้าของและมีสิทธิครอบครองที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. ๓) เล่ม ๑ หน้า ๗๕ สารบบเล่ม ๑ หน้า ๔๒ เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๑ จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ในฐานะตัวแทนของจำเลยที่ ๑ ได้ร่วมกันบุกรุกเข้าไปตัดฟันไม้ขุดดิน ผึ่งเสาปูนในที่ดินของโจทก์ทั้งสองเป็นแนวยาวจากทางด้านทิศเหนือไปจดทิศใต้เพื่อแสดงให้เห็นว่าที่ดินที่ผึ่งเสาปูนกันเป็นแนวไว้นั้นเป็นของจำเลยที่ ๑ เนื้อที่ประมาณ ๑๘ ไร่ และ ๖ ไร่ ตามลำดับโจทก์ทั้งสองได้ห้ามปรามจำเลยทั้งสองและให้รื้อถอนเสาออกไปจากที่ดินของโจทก์ทั้งสองแล้ว แต่จำเลยทั้งสองเพิกเฉยและโต้แย้งว่าเป็นที่ดินของจำเลยที่ ๑ ขอให้บังคับจำเลยทั้งสามร่วมกันรื้อถอนเสาปูนออกไปจากที่ดินของโจทก์ทั้งสอง ห้ามจำเลยทั้งสามเกี่ยวข้องกับที่ดินของโจทก์ทั้งสองอีกต่อไป และขอให้สั่งว่าที่พิพาทเป็นของโจทก์ทั้งสอง

จำเลยที่ ๑ ให้การและฟ้องแย้งว่า ที่พิพาทเป็นของจำเลยที่ ๑ โจทก์ที่ ๑ ไม่มีสิทธิครอบครองในที่ดินตามแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค. ๑) ดังฟ้องขอให้ยกฟ้องและพิพากษาว่าที่พิพาทเป็นของจำเลยที่ ๑ ห้ามโจทก์ที่ ๑ และบริวารเข้าเกี่ยวข้องกับที่ดินของจำเลยที่ ๑ อีกต่อไป

จำเลยที่ ๑ ให้การและฟ้องแย้งในสำนวนที่ ๒ ว่า โจทก์ที่ ๒ มิได้เป็นเจ้าของหรือมีสิทธิครอบครองที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์แต่อย่างใด ที่ดินดังกล่าวเป็นของจำเลยที่ ๑ ขอให้ยกฟ้องและพิพากษาว่าที่พิพาทเป็นของจำเลยที่ ๑ ห้ามโจทก์ที่ ๒ และบริวารเข้าเกี่ยวข้องกับที่ดินของจำเลยที่ ๑ อีกต่อไป

จำเลยที่ ๒ ให้การทั้งสองสำนวนทำนองเดียวกันว่า จำเลยที่ ๒ ได้กระทำในฐานะเจ้าอาวาสจำเลยที่ ๑ มิใช่เป็นการกระทำในฐานะส่วนตัว โจทก์ทั้งสองจึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยที่ ๒ ให้รับผิดชอบในส่วนตัวขอให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๓ ให้การทั้งสองสำนวนทำนองเดียวกันว่า จำเลยที่ ๓ มิได้มีนิติสัมพันธ์ใดๆ กับจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ขอให้ยกฟ้อง

โจทก์ที่ ๑ ให้การแก้ฟ้องแย้งจำเลยที่ ๑ ว่า โจทก์ที่ ๑ เป็นผู้ที่มีสิทธิครอบครองในที่ดินตามฟ้องเพียงผู้เดียว หากที่พิพาทเป็นของจำเลยที่ ๑ จริง จำเลยที่ ๑ ก็ถูกแย่งการครอบครองเกินกว่า ๑ ปีแล้ว จึงไม่มีอำนาจฟ้องแย้ง ขอให้ยกฟ้อง

โจทก์ที่ ๒ ให้การแก้ฟ้องแย้งว่า โจทก์ที่ ๒ ได้ซื้อที่ดินพิพาทมาจากผู้ที่มีชื่อโดยจดทะเบียนการโอนโดยสุจริตและชอบด้วยกฎหมาย และครอบครองมาประมาณ ๒๙ ปีแล้ว จำเลยที่ ๑ ไม่เคยครอบครองหรือโต้แย้งการออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ การออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์จึงชอบด้วยกฎหมาย หากที่พิพาทเป็นของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ก็ถูกแย่งการครอบครองไปเกินกว่า ๑ ปีแล้ว ย่อมไม่มีอำนาจฟ้องแย้ง ขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยที่ ๑ มีสิทธิครอบครองที่พิพาททั้งสองสำนวน ห้ามโจทก์ทั้งสองและบริวารเกี่ยวข้องกับที่ดินพิพาทอีกต่อไปให้ยกฟ้องทั้งสองสำนวน โจทก์ทั้งสองอุทธรณ์**ศาลอุทธรณ์ภาค ๓ พิพากษายืน** โจทก์ทั้งสองฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ที่พิพาทระหว่างโจทก์ที่ ๑ กับจำเลยที่ ๑ และที่พิพาทระหว่างโจทก์ที่ ๒ กับจำเลยที่ ๑ ต่างเป็นส่วนหนึ่งของภูเขาพระบาทซึ่งเป็นของวัดจำเลยที่ ๑ โดยจำเลยที่ ๑ เป็นวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งตั้งเป็นวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๒ เห็นว่า ที่พิพาททั้งสองแปลงเป็นส่วนหนึ่งของภูเขาพระบาทซึ่งเป็นของวัดจำเลยที่ ๑ ที่พิพาททั้งสองแปลงจึงเป็นที่วัด การที่โจทก์ทั้งสองอ้างการแย่งการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๗๕ นั้นเป็นกรณีที่ใช้บังคับได้แต่เฉพาะทรัพย์สินธรรมดา สำหรับทรัพย์สินอันเป็นที่วัดและที่ธรณีสงฆ์นั้นต้องใช้บังคับตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งได้บัญญัติไว้เป็นกรณีพิเศษในเรื่องกรรมสิทธิ์และการโอนที่วัดและที่ธรณีสงฆ์ จะนำบทบัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินธรรมดามาใช้บังคับไม่ได้ ซึ่งตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๔ บัญญัติว่า ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติและห้ามมิให้บุคคลโดยอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัดและที่ธรณีสงฆ์ดังนั้น โจทก์ทั้งสองจะยกเรื่องอายุความขึ้นมาเป็นข้อโต้แย้งในเรื่องที่วัดหาได้ไม่ ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๓ พิพากษามานั้นชอบแล้ว

พิพากษายืน

ผลการบุกรุกที่วัด

องค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้วัดดำรงอยู่อย่างมั่นคงก็คือ ที่ดิน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๓ บัญญัติว่า ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

๑. ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัดจนตลอดเขตของวัดนั้น
๒. ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด
๓. ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

ถ้ามีบุคคลภายนอกเข้ามาบุกรุก หรือมีข้อพิพาทกับบุคคลภายนอกจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสในฐานะผู้แทนวัดที่จะต้องดำเนินการเพื่อปกป้องรักษาที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด รวมถึงผลประโยชน์ที่วัดควรจะมีพึงได้เพื่อค้ำจุนวัด ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๑๗/๒๕๑๙ วัด โดยนายแดง ผู้รับมอบอำนาจจากพระภิกษุขาว เจ้าอาวาสเป็นโจทก์ฟ้องนางดำกับพวก เป็นจำเลยต่อศาลว่า วัดโจทก์เป็นเจ้าของห้องแถวไม้ ๑๒ ห้อง ซึ่งปลูกอยู่ในที่ดินธรณีสงฆ์ โฉนดเลขที่ ๔๒๕๙ ถนนสามเสน อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๑๐ ไฟไหม้ห้องแถว คงเหลือแต่ซาก ๔ ห้อง ผู้เช่าห้องทั้ง ๑๒ ห้องได้ออกจากห้องแถวไปหมดประมาณเดือนเมษายน ๒๕๑๒ จำเลยกับพวกซึ่งไม่เคยเช่าห้องแถวมาก่อนได้บุกรุกเข้ามาในที่ดินชั้นล่างในซากห้องแถวเลขที่ ๑๐๙๘ ของวัดโจทก์เพื่อทำการค้า เป็นการละเมิดสิทธิของโจทก์ ขอให้บังคับขับไล่จำเลยและบริวารออกจากที่ดินและห้องเลขที่ ๑๐๙๘ และอนุญาตให้โจทก์หรือห้องแถวพิพาทเมื่อพ้นระยะเวลาที่จำเลยต้องปฏิบัติตามคำบังคับของศาล ให้จำเลยกับพวกร่วมกันหรือแทนกันชดใช้ค่าเสียหายพิเศษแก่โจทก์ คิดถึงวันฟ้องเป็นเงิน ๓,๗๗๐ บาท และค่าเสียหายนับแต่วันฟ้องเดือนละ ๒,๑๐๐ บาทจนกว่าจำเลยและบริวารจะออกจากที่ดินและห้องพิพาท

จำเลยให้การว่า วัดโดยพระภิกษุขาวเจ้าอาวาสจะได้มอบอำนาจให้นายแดงตามใบมอบอำนาจจริงหรือไม่ จำเลยไม่ทราบไม่รับรอง ฟ้องโจทก์เคลือบคลุม จำเลยเป็นผู้ครอบครองห้องพิพาทโดยผู้เช่าเดิมได้โอนสิทธิการเช่าให้จำเลยด้วยความรู้เห็นยินยอมของโจทก์ จำเลยไม่ต้องรับผิดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ หากโจทก์เสียหาย ค่าเสียหายไม่เกินเดือนละ ๓๐ บาท

ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้ว เห็นว่า ฟ้องโจทก์ไม่เคลือบคลุม และโจทก์มอบอำนาจให้นายแดงฟ้องคดีโดยชอบ จำเลยอยู่ในห้องพิพาทโดยละเมิด พิพากษาให้จำเลยและบริวารออกไปจากที่ดินและห้องเลขที่ ๑๐๙๘ ตามฟ้อง ให้โจทก์มีสิทธิรื้อถอนห้องดังกล่าว และให้จำเลยใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์เดือนละ ๓๐ บาท ตั้งแต่วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๑๖ ไปจนกว่าจะออกจากสถานที่ดังกล่าว

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

จำเลยทั้งสองฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีนี้โจทก์ฟ้องจำเลยในข้อหาเรื่องละเมิดได้แสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหา และข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา เมื่อประมาณเดือนเมษายน ๒๕๑๒ จำเลยกับพวกซึ่งไม่เคยเข้าห้องพิพาทรายนี้มาก่อน ได้บังอาจรวมบุกรุกเข้ามาในที่ดินชั้นล่างในซากห้องแถวเลขที่ ๑๐๙๘ ของโจทก์เพื่อทำการค้า ทิ้งๆ ที่โจทก์ไม่อนุญาต เป็นการละเมิดสิทธิของโจทก์กับมีคำขอบังคับว่า ขอให้ศาลบังคับจำเลยอย่างไร ฟ้องของโจทก์ไม่เคลือบคลุม พิพากษายืน

คดีนี้เป็นคดีฟ้องบังคับในทางแพ่งคือขับไล่และเรียกค่าเสียหาย ซึ่งเจ้าอาวาสได้มอบอำนาจให้นายแดง ซึ่งอาจเป็นไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดฟ้องคดี โดยการมอบอำนาจ จึงเป็นการสมควรแล้วเพราะหากเจ้าอาวาสไปฟ้องคดีต่อศาลเองก็ได้ แต่อาจไม่เหมาะสม อีกประการที่สำคัญคือเอกสารสำคัญต่างๆที่เจ้าอาวาสจะต้องเก็บรักษาไว้และนำไปแสดงต่อศาลไม่ว่าจะเป็นหนังสือประกาศตั้งวัดในพระพุทธศาสนา หรือประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง พระราชทานวิสุงคามสีมา หนังสือตราตั้งเจ้าอาวาส หนังสือแสดงเอกสารสิทธิ์ที่ดินได้แก่โฉนดที่ดิน หรือ น.ส ๓ ก. หากมีเอกสารอื่นๆ เช่นสัญญาเช่าที่ดิน สัญญาเช่าอาคาร ก็ต้องเก็บรักษาไว้ไม่ให้สูญหาย

————— . . . —————

เอาที่วัดไปออกโฉนดเป็นของตนเอง

ที่ธรณีสงฆ์มักพบปัญหาในลักษณะที่ชาวบ้านบุกรุกเข้าไปสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย ทำกิน หรือออกโฉนดทับที่ธรณีสงฆ์ ทำให้วัดได้รับความเสียหาย วัดจึงต้องใช้สิทธิทางศาลฟ้องขับไล่หรือเพิกถอนโฉนดที่ดินที่ออกทับที่ธรณีสงฆ์ แต่มีบางกรณีชาวบ้านออกโฉนดที่ดินทับที่ธรณีสงฆ์ ฟ้องขับไล่ผู้อาศัยอยู่ในที่ดินซึ่งตนเองเป็นผู้มีชื่อในโฉนดที่ดินดังกล่าว แต่ผู้อาศัยนั้นได้เช่าที่ดินจากวัด วัดจึงใช้สิทธิทางศาลโดยเป็นผู้ร้องสอดในคดีได้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๒๓ - ๒๐๒๖/๒๕๕๒ นางแดงเป็นโจทก์ฟ้องนางดำกับพวกเป็นจำเลยขอให้บังคับจำเลยทั้ง ๔ พร้อมบริวารออกไปจากที่ดินพิพาทของโจทก์ และส่งมอบที่ดินคืนในสภาพเรียบร้อยใช้การได้ดี พร้อมทั้งชดเชยค่าเสียหาย จำเลยทั้งสี่ให้การขอให้ยกฟ้อง

วัดพระพุทธรบาทราชวรมหาวิหาร ยื่นคำร้องเข้ามาในคดี ขอให้ศาลพิพากษาว่าที่ดินตามฟ้องเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดผู้ร้องสอด ห้ามโจทก์เกี่ยวข้องและให้โจทก์นำโฉนดที่ดินดังกล่าวไปจดทะเบียนเพิกถอนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หากไม่ดำเนินการให้ถือเอาคำพิพากษาเป็นการแสดงเจตนาโจทก์

โจทก์ให้การแก้คำร้องสอด ขอให้ยกคำร้องสอด

ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง ห้ามโจทก์เกี่ยวข้องกับที่ดินโฉนดเลขที่ ๒๐๔๐๒, ๒๐๔๐๔, ๒๐๔๐๕, ๒๐๔๐๖ และ ๒๐๔๐๗ ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี และให้โจทก์ดำเนินการเพิกถอนโฉนดที่ดินเลขที่ดังกล่าวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หากไม่ดำเนินการให้ถือเอาคำพิพากษาเป็นการแสดงเจตนาของโจทก์

โจทก์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๓ พิพากษายืน

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ตามพงศาวดารเกี่ยวกับตำนานพระพุทธรบาทว่า พระพุทธรบาทถูกค้นพบในรัชกาลพระเจ้าทรงธรรม ระหว่าง พ.ศ. ๒๑๖๓ ถึง ๒๒๗๑ โดยพรานบุญพรอยเท้าอันใหญ่บนไหล่เขาเห็นประหลาด พระเจ้าทรงธรรมดีพระทัย เสด็จด้วยเรือพระที่นั่ง แล้วเสด็จทางพระที่นั่งสุวรรณปฤษฎางค์ พร้อมด้วยคเชนทรเสนาคนิกรเป็นอันมาก พรานบุญเป็นมัคคุเทศก์นำลัดตัดพงไปถึงเชิงเขาพระเจ้าทรงธรรมทอดพระเนตรเห็นแต่เป็นรอยพระพุทธรบาทมีลายลักษณะงจักร...ทรงโสมนัสปริดาปราโมทย์ ถวายทัศนคติเหนือพระอุตมางคศิโรตม์ด้วยเบญจางคประดิษฐ์เป็นหลายครา กระทำสักการบูชาด้วยรูปเทียนคันธธสจะนัมนิได้...พระเจ้าทรงธรรมอุทิศถวายนาสนธ์เป็นบริเวณออกไปโยชน์หนึ่งโดยรอบ แล้วทรงพระกรุณาตรัสสั่งให้ช่างจัดการสถาปนาเป็นมณฑปสวมพระบรมพุทธรบาทและสร้างพระอุโบสถพระวิหาร การเปรียญ ตึกกว้านกุฎีสงฆ์เป็นอันกนุประการแล้วให้ฝรั่งสองกลองตัดทางสถลมารคกว้างสิบวาตรงตลอดถึงท่าเรือ ให้แผ้วถางทุบปราบให้รื่นราบเป็นถนนหลวงเสด็จ พระเจ้าทรงธรรมเสด็จกลับถึงท่าเรือ ทรงพระกรุณา

สั่งให้ตั้งพระราชนิเวศน์ตำหนักฟากตะวันออกให้ชื่อพระตำหนักท่าเจ้าสนุก... มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่าที่ดินพิพาทเป็นที่ดินของผู้ร้องสอดหรือไม่ ปรากฏว่ามีคำพิพากษาของศาลฎีกาวินิจฉัยไว้แล้วว่า การออกโฉนดในบริเวณรอบๆองค์พระพุทธรบาทไม่ชอบเป็นการออกทับที่ธรณีสงฆ์ของผู้ร้องสอด เจ้าหน้าที่ของรัฐหาได้ค้ำจนถึงเขตพุทธาวาสสังฆาวาส อันเป็นที่ธรณีสงฆ์แต่อย่างใดเมื่อพิจารณาพงศาวดารพระพุทธรบาทแล้วทำให้เห็นศรัทธาของพระเจ้าทรงธรรมว่าทรงมีต่อองค์พระพุทธรบาทอย่างแรงกล้า ทรงดั้นดั้นพระราชดำเนินทั้งทางน้ำและทางบก ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีสภาพเป็นป่า การเสด็จพระราชดำเนินกระทำด้วยความยากลำบาก แต่พระองค์ก็ได้ย่อท้อแต่อย่างใด ดังนั้นพระองค์ทรงมีพระบรมราชโองการอุทิศถวายที่ดินที่มีสภาพเป็นป่าในขณะนั้นออกไปเป็นบริเวณโดยรอบหนึ่งโยชน์ (๔๐๐ เส้น) นั้นจึงสมเหตุสมผล ส่วนที่ต่อมากความเจริญเข้ามาสู่ที่ดินดังกล่าว ประกอบกับผู้ร้องสอดไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงจึงเป็นเหตุให้มีการรुकล้ำทั้งจากเอกชนและส่วนราชการ รวมทั้งมีการออกโฉนดที่ดินด้วย และเมื่อพิจารณาตำแหน่งที่ดินของโจทก์แล้ว จะเห็นได้ว่าอยู่ห่างจากวัดผู้ร้องเพียง ๒๐ เส้น จึงฟังได้ว่าเป็นที่ดินของผู้ร้องสอด แม้จะฟังได้ตามที่โจทก์กล่าวอ้างในทำนองว่ามีพระราชกฤษฎีกาในภายหลังเปลี่ยนสถานะที่ดินของผู้ร้องสอดไปแล้วเป็นเหตุให้ราษฎรสามารถมีกรรมสิทธิ์ได้นั้นก็ตาม แต่พระบรมราชโองการพระราชทานที่ดิน มีศักดิ์ทางกฎหมายสูงกว่าพระราชกฤษฎีกาดังนั้นแม้จะออกพระราชกฤษฎีกาจริงก็ไม่สามารถปลั่งพระบรมราชโองการได้ อีกทั้งที่ดินดังกล่าวอยู่ห่างจากวัดผู้ร้องสอดไม่มาก เชื่อว่าผู้ร้องสอดสามารถดูแลได้ ดังจะเห็นได้ว่าผู้ร้องสอดให้จำเลยทั้งสี่เช่าอยู่อาศัยเพียงแต่ขณะที่มีการออกโฉนดทางเจ้าพนักงานมิได้แจ้งให้ผู้ร้องสอดทราบ จึงทำให้ผู้ร้องสอดมิได้มีโอกาสคัดค้านการออกโฉนดดังกล่าว เมื่อการออกโฉนดดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ผู้ร้องสอดไม่ร้องขอให้เพิกถอน แต่เมื่อฟังได้ว่าที่ดินเป็นของผู้ร้องสอด ศาลก็มีอำนาจเพิกถอนได้ ”

พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ยกคำพิพากษาศาลล่างทั้งสองในส่วนที่ให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาโจทก์ นอกจากที่แก้ไข้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๑

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นนั้นพอจะเป็นอุทธรณ์สำหรับวัดที่มีที่ธรณีสงฆ์และยังมีได้ออกเอกสารสิทธิเป็นโฉนดที่ดิน หรือ น.ส. ๓ หรือ น.ส.๓ ก แล้ว มักจะมีปัญหาให้ต้องเป็นคดีความต่อเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งวัดก็ต้องนำสืบข้อเท็จจริงการได้มาซึ่งที่ธรณีสงฆ์ กรณีนี้เป็นการการยกพงศาวดารสมัยพระเจ้าทรงธรรมเป็นพระมหากษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งวันเวลาผ่านมาหลายร้อยปีแล้ว ศาลก็ยังถือว่าพระบรมราชโองการเป็นกฎหมาย

หน่วยงานรัฐออกโฉนดทับที่ธรณีสงฆ์

คดีพิพาทระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านออกโฉนดที่ดินทับที่ธรณีสงฆ์ ซึ่งวัดสามารถพิสูจน์ให้ศาลทราบที่ดินพิพาทเป็นที่ธรณีสงฆ์ ศาลจึงได้มีคำพิพากษาว่าการออกโฉนดที่ดินไม่ชอบเป็นการออกทับที่ธรณีสงฆ์ ศาลมีอำนาจเพิกถอนโฉนดที่ดินที่พิพาทดังกล่าวได้ นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๖๐/๒๕๔๕ เป็นคดีที่หน่วยงานของรัฐออกเอกสารสิทธิทับที่ธรณีสงฆ์ วัดจึงเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมว่า ทางราชการได้ขออาศัยอาคารสถานที่ของโจทก์เปิดเป็นโรงเรียน จำเลยได้นำที่ดินธรณีสงฆ์ของโจทก์เนื้อที่ ๒๔ ไร่ดังกล่าวไปออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. ๓ ก.) ต่อมา มีการยุบโรงเรียนแต่จำเลยไม่ยอมคืนที่ดินให้โจทก์ ขอให้พิพากษาว่าที่ดินเนื้อที่ ๒๔ ไร่ เป็นที่ธรณีสงฆ์ของโจทก์ ห้ามจำเลยและบริวารเกี่ยวข้อง ให้เพิกถอนหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. ๓ ก.)

จำเลยให้การว่า โจทก์ได้อุทิศและมอบที่ดินดังกล่าวให้แก่โรงเรียนประชาบาลวัดคลองมะพลับ เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาแล้ว ทางราชการได้ออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. ๓ ก.) ในนามจำเลย เพื่อประโยชน์ของการศึกษาแห่งชาติ ที่ดินพิพาทก็โอนไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ด้วย เป็นผลให้ที่ดินพิพาทตกเป็นที่ราชพัสดุ โจทก์ไม่เคยทวงถามเรียกร้องที่ดินพิพาทคืน และที่ดินพิพาทไม่สามารถทำประโยชน์ได้เพราะมีอาคารโรงเรียนตั้งอยู่ขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า ที่ดินพิพาทตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. ๓ ก.) เป็นที่ของวัดโจทก์ ห้ามจำเลยและบริวารเข้าเกี่ยวข้อง ให้เพิกถอนหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. ๓ ก.) ดังกล่าวเสีย

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค ๖ พิพากษากลับให้ยกฟ้อง

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติได้ว่า ที่ดินพิพาทมีชื่อจำเลยเพื่อประโยชน์การศึกษาประชาบาลโรงเรียนประชาบาลวัดคลองมะพลับเป็นผู้ครอบครองตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส. ๓ ก.) นายก๊ก แก้วแสง กับนางสร้อย แก้วแสง ได้ยกที่ดินพิพาททั้งสองแปลงให้โจทก์เพื่อสร้างวัดจึงได้มีการก่อสร้างวัดคลองมะพลับในที่ดินดังกล่าว เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้จัดตั้งโรงเรียนโดยอาศัยศาลาวัดเป็นอาคารเรียน ปี ๒๔๙๖ วัดได้รื้อกุฏิไปอยู่ที่อื่น ส่วนโรงเรียนยังอยู่ที่เดิม ต่อมาโรงเรียนได้โอนมาสังกัดจำเลย ได้มีการรื้อศาลาวัดซึ่งใช้เป็นอาคารเรียนและปลูกสร้างอาคารเรียนขึ้นใหม่ปี ๒๕๒๓ ต่อมาปี ๒๕๓๗ โรงเรียนถูกยุบเพราะเหตุไม่มีนักเรียน

อำนาจจัดการมรดกของพระภิกษุผู้มรณภาพโดยเจ้าอาวาส

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๗ (๑) บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี และโดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๒๓ บัญญัติว่า ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพ ให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม ดังนั้นวัดในฐานะนิติบุคคล โดยเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้แทนของวัด จึงมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลโดยอาจมอบอำนาจให้ไวยาวัจกร เป็นผู้ฟ้องคดีได้หากทราบว่าพระภิกษุผู้มรณภาพมีทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างเวลาที่บวชอยู่และไม่ได้จำหน่ายไปในระหว่างที่มีชีวิตหรือโดยพินัยกรรม เพื่อให้ทรัพย์สินของพระภิกษุผู้มรณภาพตกเป็นสมบัติของวัดต่อไป ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๐๗/๒๕๓๙ โดยวัดทุ่งครุใน โดยนาย ป. ไวยาวัจกร เป็นผู้ร้องคัดค้าน นาย ช. ผู้จัดการมรดก พระครู ส. ผู้มรณภาพ ต่อศาลว่า นาย ช. ในฐานะผู้จัดการมรดกกระทำการให้เป็นที่เสียหายแก่วัด(ผู้ร้องคัดค้าน) โดยเบียดบัง และยกย้ายที่ดิน โฉนด เลขที่ ๙๕๘ ซึ่งตามกฎหมายแล้วต้องตกเป็นทรัพย์มรดกแก่วัด ทั้งยังไม่ได้จัดทำบัญชีทรัพย์มรดกภายใน ๑๕ วัน ซึ่งทำให้นาย ช. ขาดคุณสมบัติที่จะเป็นผู้จัดการมรดกของผู้มรณภาพอีกต่อไป ขอให้ศาลมีคำสั่งเพิกถอนนาย ช. ออกจากการเป็นผู้จัดการมรดกของผู้มรณภาพ และแต่งตั้งนาย ป. เป็นผู้จัดการมรดกของผู้มรณภาพแทน นาย ช. ผู้ถูกคัดค้านยื่นคำร้องว่า นาย ป. ไม่มีอำนาจดำเนินคดีแทนวัด และผู้ถูกคัดค้านมิได้กระทำการเบียดบังยกย้ายทรัพย์มรดกของผู้มรณภาพเพื่อตนเอง แต่กระทำการแบ่งแยกที่ดินโฉนดเลขที่ ๙๕๘ และโอนที่ดินที่แบ่งแยกแล้วให้ผู้อื่นตามเจตนาของมรณภาพ และที่จัดการมรดกล่าช้าเพราะต้นฉบับโฉนดอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น และที่ไม่ได้จัดทำบัญชีทรัพย์มรดกผู้มรณภาพเพราะไม่ทราบว่ากฎหมายกำหนดหน้าที่ดังกล่าว ไว้ ขอให้ยกคำร้อง

ศาลชั้นต้นไต่สวนแล้ว มีคำสั่งให้นาย ช. เป็นผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม แบบเอกสารฝ่ายเมือง ของพระครู ส. ผู้มรณภาพ โดยให้จัดการเฉพาะทรัพย์มรดกตามพินัยกรรม คือ ที่ดินโฉนดเลขที่ ๙๕๗ เท่านั้น และมีคำสั่งให้นาย ป. เป็นผู้จัดการมรดกของพระครู ส. ผู้มรณภาพอีกคนหนึ่ง โดยให้จัดการทรัพย์มรดกอื่นของผู้มรณภาพ นอกเหนือจากโฉนดที่ดินเลขที่ ๙๕๗

ผู้ถูกร้องคัดค้านยื่นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ตามศาลชั้นต้น

ผู้ถูกร้องคัดค้านยื่นฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ตามกฎหมายแพ่งมาตรา ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ระบุว่า ไวยาวัจกร หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ได้รับแต่งตั้ง

มูลหนี้จากการสร้างโบสถ์ โครรับผิดชอบ

วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแล้วเป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ คำว่า หน้าที่ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ แปลว่า กิจที่ต้องทำด้วยความรับผิดชอบ แล้วถ้าวัดเป็นหนี้ต่อบุคคลภายนอก วัดจะต้องรับผิดชอบแค่ไหนอย่างไร ผู้แทนคือเจ้าอาวาส กรรมการวัดต้องร่วมรับผิดชอบในมูลหนี้ด้วยหรือไม่ มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจคือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๖๙/๒๕๓๑ โจทก์เป็นพระภิกษุจำพรรษาอยู่วัดแห่งหนึ่ง ฟ้องวัด ก. เป็นจำเลยที่ ๑ พระผู้รักษาการเจ้าอาวาส เป็นจำเลยที่ ๒ กรรมการวัด ก. เป็นจำเลยที่ ๓ และที่ ๔ ว่า จำเลยทั้ง ๔ ได้มอบหมายให้โจทก์สร้างโบสถ์วัด ก. โดยให้โจทก์ทตรงจ่ายค่าวัสดุต่างๆ ไปพลางก่อน แล้วไม่ชำระหนี้ ขอให้บังคับจำเลยทั้ง ๔ ชำระหนี้ดังกล่าว

ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ร่วมกันชำระเงินจำนวน ๔๐,๙๓๔.๒๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ โดยให้จำเลยที่ ๔ ร่วมรับผิดชอบเป็นเงิน ๒๐,๓๗๙.๒๐ บาท จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นว่าให้ยกฟ้องจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ โจทก์และจำเลยที่ ๑ ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ที่จำเลยที่ ๑ ฎีกาว่า โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องโดยอ้างอิงเหตุผล ๒ ประการ คือ ประการที่ ๑ จำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคลผู้มีอำนาจทำการแทนจำเลยที่ ๑ ได้ จะต้องเป็นเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสเท่านั้น จำเลยที่ ๒ เพิ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดจำเลยที่ ๑ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ หนังสือรับสภาพหนี้ตามฟ้องทุกฉบับทำเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงไม่มีเหตุผลตามกฎหมายจะวินิจฉัยว่าจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ เป็นตัวแทนของจำเลยที่ ๑ โดยปริยายไม่ได้ ประการที่ ๒ เงินที่โจทก์ทตรงจ่ายตามฟ้องส่วนหนึ่งเป็นของวัดอื่นซึ่งเป็นนิติบุคคล วัดดังกล่าวมิได้มอบอำนาจให้โจทก์ฟ้องคดีนี้ สำหรับฎีกาข้อนี้ ประการที่ ๑ นั้นวัดจำเลยที่ ๑ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ จึงเป็นนิติบุคคลจำพวกวัดวาอาราม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๗๒ และเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนผู้มีอำนาจกระทำการแทนวัด ขณะเกิดเหตุกรณีโจทก์นำมาฟ้องคดีนี้ วัดจำเลยที่ ๑ ยังไม่มีเจ้าอาวาส จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นพระลูกวัดเป็นผู้ติดต่อให้โจทก์มาช่วยสร้างโบสถ์ให้ ในการคิดบัญชีหนี้สินในการก่อสร้างโบสถ์ที่โจทก์ออกเงินทตรงจ่ายไปก่อน จำเลยที่ ๒ ก็เป็นผู้คิดบัญชีกับโจทก์และเป็นผู้บอกบุญให้ประชาชนมาร่วมบริจาคเงินสร้างโบสถ์เมื่อคิดบัญชีกันแล้วปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ เป็นหนี้ค่าวัสดุก่อสร้างที่โจทก์ออกเงินทตรงจ่ายไปก่อน เป็นเงิน ๒๐,๓๗๙.๒๐ บาท จำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ ก็ได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ว่าจำเลยที่ ๑ เป็นหนี้โจทก์เป็นเงินจำนวนดังกล่าวจริง โดยระบุฐานะในหนังสือรับสภาพหนี้ว่าเป็นตัวแทนคณะกรรมการจัดงานฝังลูกนิมิตวัด ก. ระบุฐานะจำเลยที่ ๓ ว่าเป็นกรรมการวัดจำเลยที่ ๑ พฤติการณ์เหล่านี้

ถือได้ว่า จำเลยที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ เชิดตัวเองเป็นตัวแทนจำเลยที่ ๑ ต่อมาอีกประมาณ ๒ ปี เจ้าคณะตำบลอาศัยอำนาจตามกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ข้อ ๔ วรรคหนึ่ง แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๒ เป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาสวัดจำเลยที่ ๑ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาสตามมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และจำเลยที่ ๒ ดำรงตำแหน่งดังกล่าวนี้ตลอดมาจนกระทั่งโจทก์ฟ้องคดีนี้ ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากจำเลยที่ ๒ ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสกว่า ๕ ปี จำเลยที่ ๒ ในฐานะเป็นผู้แทนของจำเลยที่ ๑ รู้ถึงพฤติการณ์อันถือได้ว่าจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ เชิดตัวเองเป็นตัวแทนจำเลยที่ ๑ ก็ได้ชักท้วงหรือเพิกถอนการกระทำดังกล่าวถือได้ว่าจำเลยที่ ๑ โดยจำเลยที่ ๒ ผู้แทนให้สัตยาบันแก่การกระทำของจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ จำเลยที่ ๑ จึงต้องรับผิดชอบโจทก์ผู้สุจริตเสมือนว่าจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ เป็นตัวแทนจำเลยที่ ๑

ส่วนจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ ในหนังสือรับสภาพหนี้ที่ระบุว่า เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อรูป เทียน ทอง เข็ม ด้าย เพื่อใช้ในการผูกพัทธสีมาโบสถ์วัดจำเลยที่ ๑ มิใช่เพื่อประโยชน์ของจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ ข้อเท็จจริงเหล่านี้ถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ ยอมตนเข้าผูกพันรับผิดชอบนี้ตามฟ้องเป็นส่วนตัว ดังนั้น จำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ ๑

สำหรับข้อที่จำเลยที่ ๑ ฎีกาว่า เงินที่โจทก์ทศรองจ่ายไปนั้นเป็นเงินของวัดอื่นซึ่งเป็นนิติบุคคล ไม่ได้มอบอำนาจให้โจทก์ฟ้องคดี นั้น เป็นข้อที่ไม่ได้ว่ากล่าวมาในศาลชั้นต้น ศาลฎีกาไม่วินิจฉัยให้

คดีนี้มีมุมมองที่น่าสนใจ คือ ประการแรก วัดจำเลยที่ ๑ โดยพระลูกวัด จำเลยที่ ๒ และกรรมการวัดจำเลยที่ ๓ ที่ ๔ ได้ติดต่อให้โจทก์มาสร้างโบสถ์ให้ โดยขณะนั้นวัดจำเลยที่ ๑ ยังไม่มีเจ้าอาวาส ต่อมาจำเลยที่ ๒ ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส และมีได้ชักท้วงเรื่องดังกล่าว ศาลถือว่าจำเลยที่ ๑ โดยจำเลยที่ ๒ ได้ให้สัตยาบันโดยปริยาย จำเลยที่ ๑ คือวัด ก. จะต้องรับผิดชอบในมูลหนี้ ประการที่สอง จำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ ต้องร่วมกันหรือแทนกันรับผิดชอบกับจำเลยที่ ๑ หรือไม่ ศาลเห็นว่ามูลหนี้ตามหนังสือรับสภาพหนี้ที่จำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ ทำไว้กับโจทก์นั้นมิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัวของจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ ๑

รักษาการเจ้าอาวาสกุฏิเงินชาวบ้านมาสร้างกุฏิ วัดต้องรับผิดชอบ

วัดที่เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แล้วถ้าเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการเจ้าอาวาสประสงค์จะสร้างกุฏิหรือสิ่งก่อสร้างภายในวัด แต่มีปัจจัยหรือทุนทรัพย์ไม่เพียงพอแล้วไปกู้ยืมจากบุคคลภายนอกโดยไม่แจ้งต่อเจ้าคณะกรรมกรวัดหรือไวยาวัจกร กรณีแบบนี้วัดจะต้องรับผิดชอบ หรือเจ้าอาวาสหรือรักษาการเจ้าอาวาสรับผิดชอบต้องร่วมรับผิดชอบกับวัดด้วยหรือไม่ มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๔๑/๒๕๔๘ เป็นกรณีศึกษามีรายละเอียดว่า

นายขาว เป็นโจทก์ยื่นฟ้องวัด ข. เป็นจำเลยว่า จำเลยโดยพระครู ก. ในฐานะรักษาการเจ้าอาวาสและเป็นตัวแทนจำเลยกู้ยืมเงินโจทก์เป็นเงินจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อสร้างกุฏิโดยตกลงจะชำระหนี้คืนหลังทอดกฐินประจำปี แต่จำเลยไม่ชำระหนี้ ขอให้บังคับจำเลยชำระต้นเงินพร้อมดอกเบี้ย

จำเลยให้การว่า ช่วงที่พระครู ก. รักษาการเจ้าอาวาสกู้ยืมเงินโจทก์หรือไม่จำเลยไม่ทราบ หลังจากพระครู ก. ได้ลาออกจากตำแหน่งไม่เคยแสดงหลักฐานบัญชีรายรับรายจ่ายประจำเดือนต่อเจ้าคณะตำบล ทั้งพระครู ก. ไม่เคยให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของวัด จึงเป็นการขัดต่อกฎกระทรวงข้อ ๖ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และถึงแม้จะไม่มีไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ก็เป็นหน้าที่ของพระครู ก. ต้องทำบัญชีทั้งหลายให้ปรากฏรายรับรายจ่ายของวัด หากว่าพระครู ก. เป็นตัวแทนของจำเลยจริงต้องถือว่าเงินที่กู้ยืมตามฟ้องเป็นเงินของวัดจำเลย ซึ่งวัดจะเก็บรักษาได้เพียง ๓,๐๐๐ บาท ในส่วนที่เกิน ๓,๐๐๐ บาทต้องเก็บรักษาโดยกรรมการศาสนาและฝากในนามของวัด แต่ไม่ปรากฏว่าพระครู ก. ได้กระทำการดังกล่าว จึงเป็นการขัดต่อกฎกระทรวงข้อ ๕ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๑) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ การกระทำของพระครู ก. จึงเป็นการกระทำส่วนตัวไม่มีผลผูกพันจำเลย ทั้งในเอกสารการกู้ยืมเงินทั้งสองฉบับก็ไม่ปรากฏว่า พระครู ก. ได้กระทำในนามของวัดจำเลยแต่อย่างใด ขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยชำระเงินจำนวน ๕๐๐,๐๐ บาทพร้อมดอกเบี้ยให้แก่โจทก์

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ยกฟ้อง

โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จำเลยมีฐานะเป็นนิติบุคคลประเภทวัดในพุทธศาสนาจัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ พระครู ก. ได้รับแต่งตั้งให้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดจำเลยตามคำสั่งเจ้าคณะตำบล

ต่อมาพระครู ก. ได้ลาออกจากตำแหน่ง ในช่วงที่พระครู ก. ด้รักษาการเจ้าอาวาสได้ยืมเงินจากโจทก์ ๒ ครั้ง รวมเป็นเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท โดยพระครู ก. ได้ทำหลักฐานการกู้ยืมลงลายมือชื่อพระครู ก. พร้อมทั้งมีพยานลงลายมือชื่อ โดยระบุในหนังสือในลักษณะว่า พระครู ก. ได้ยืมเงินสดเพื่อจะจ่ายค่าก่อสร้างวัดให้ลุ่วงไปด้วยดี.....บาท กำหนดคืนให้หลังทอดกฐินวัดเรียบร้อยแล้ว เห็นได้ชัดว่าหนังสือดังกล่าวเป็นหลักฐานในการกู้ยืมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๓ วรรคหนึ่ง จึงรับฟังได้ว่าพระครู ก. ได้กู้เงินจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาทไปจากโจทก์จริง

แล้ววัดจำเลยต้องชำระหนี้แก่โจทก์ตามฟ้องหรือไม่ รับฟังได้ว่ากรรมกรที่มาจากอำเภอดงและตัวแทนเจ้าคณะตำบลสรุปผลการตรวจสอบว่า หนังสือที่พระครู ก. กู้ยืมเงินโจทก์เป็นหนี้ที่ใช้ในการก่อสร้างกุฏิอันเป็นศาสนสมบัติของจำเลย หาใช่เป็นการกู้ยืมเพื่อตนเองไม่ พระครู ก. กระทำการดังกล่าวแทนจำเลยได้โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๗ และ ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ อีกทั้งเมื่อโจทก์ได้ส่งมอบเงินให้พระครู ก. ซึ่งกระทำแทนจำเลยรับมอบจำนวนเงินที่กู้ไปแล้ว สัญญากู้ยืมบริบูรณ์ การที่จะต้องให้ไวยาวัจกรเป็นผู้เก็บรักษาเงินหรือต้องทำบัญชีรายรับรายจ่ายตามกฎหมายกระทรวงข้อ ๖ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๑๑)ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ นั้นไม่เกี่ยวกับความบริบูรณ์ของสัญญาแต่ประการใด ดังนั้นเมื่อพระครู ก. เป็นผู้แทนของจำเลยกู้ยืมเงินโจทก์มาใช้ในกิจการอันเป็นศาสนสมบัติของจำเลยเช่นนี้ จำเลยจึงต้องรับผิดชอบใช้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ยตามฟ้องแก่โจทก์ พิพากษาให้บังคับคดีไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

วัดที่เป็นนิติบุคคลแล้ว มีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทน การใดๆที่เจ้าอาวาสได้กระทำไปตามอำนาจที่กฎหมายให้อำนาจไว้ จึงมีผลผูกพันวัด ถ้าเป็นเรื่องเจ้าอาวาสกระทำโดยปราศจากอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจเจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบโดยลำพัง ไม่ผูกพันวัดหรือถ้าการกระทำนอกเหนืออำนาจก่อให้เกิดการละเมิดหรือเป็นการทำละเมิดโดยส่วนตัววัดก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

— . . . — . . . — . . . — . . . —

อายุความ สำคัญไฉน

อายุความ คือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดสิทธิให้ใช้สิทธิเรียกร้อง สิทธิฟ้อง หรือสิทธิร้องทุกข์ หากปล่อยเนิ่นนานไปจนล่วงระยะเวลาดังกล่าวแล้ว สิทธิเช่นว่านั้นจะเป็นอันยกขึ้นอ้างอีกไม่ได้ ซึ่งเรียกว่า “การขาดอายุความ” เช่นสิทธิเรียกร้องขาดอายุความ คดีขาดอายุความ หนี้ขาดอายุความเป็นต้น สำหรับในคดีอาญา ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๖ กำหนดระยะเวลาที่ถือเป็นการขาดอายุความไว้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ ดังคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๗๗/๒๕๕๔ คดีนี้วัดเป็นผู้เสียหายเข้าแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า นาย ต. คือจำเลย กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๒ คือ ครอบครองทรัพย์สินซึ่งเป็นของผู้อื่น หรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานยกยอก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และมาตรา ๓๕๔ ซึ่งบัญญัติว่า ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๕๒ หรือมาตรา ๓๕๓ ได้กระทำในฐานที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่นตามคำสั่งศาล หรือตามพินัยกรรม...ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งความผิดฐานยกยอกทรัพย์สิน ตามพ.อ.มาตรา ๓๕๒ , ๓๕๔ เป็นความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือฟ้องต่อศาลภายในสามเดือนนับแต่ทราบความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่วัดในฐานะผู้เสียหายร้องทุกข์กล่าวโทษนาย ต. เกินสามเดือน ผลที่เกิดคือศาลฎีกายกฟ้องจำเลย เหตุเพราะขาดอายุความแล้ว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คดีนี้โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษนาย ต. เป็นจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๒, ๓๕๔ ให้จำเลยคืนเงินจำนวน ๔๙๖,๑๖๖ บาท แก่วัดชำระผู้เสียหาย

จำเลยให้การปฏิเสธ

ระหว่างพิจารณา วัดชำระ ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ ศาลชั้นต้นอนุญาต

ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๔ ประกอบ มาตรา ๓๕๒ ลงโทษจำคุกมีกำหนด ๓ ปี จำเลยให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและเบิกความรับข้อเท็จจริงบางส่วนในชั้นพิจารณาคดีเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา สมควรลดโทษให้หนึ่งในสาม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๘ คงจำคุกมีกำหนด ๒ ปี ให้จำเลยคืนเงินจำนวน ๔๙๖,๑๖๖ บาท แก่โจทก์ร่วม

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ พิพากษากลับให้ยกฟ้อง

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีโจทก์ขาดอายุความหรือไม่ เห็นว่า ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๔ เป็นความผิดอันยอมความได้ โจทก์พร้อมต้องร้องทุกข์ภายใน ๓ เดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด มิฉะนั้นคดีเป็นอันขาดอายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๖ พยานโจทก์ เบิกความทำนองเดียวกันว่า โจทก์พร้อมยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งตั้งนายจันทร์ เป็นผู้จัดการมรดกของพระครูอ่อนสาผู้ตาย เมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งแล้วย่อมถือว่านายจันทร์เป็นตัวแทนของทายาททั้งหมด มีหน้าที่ในการรวบรวมทรัพย์สินมรดก ทั้งดำเนินการคดีทั้งทางแพ่งและอาญาต่อผู้ที่กระทำความเสียหายต่อมรดกด้วย ดังนั้นเมื่อนายจันทร์นำคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการมรดกไปดำเนินการที่ธนาคารกรุงไทย จำกัด สาขาวังทอง เพื่อขอรับเงินในบัญชีของพระครูอ่อนสา แต่เจ้าหน้าที่ธนาคารแจ้งว่า จำเลยนำคำสั่งศาลแต่งตั้งให้จำเลยเป็นผู้จัดการมรดกมารับเงินในบัญชียายอ่อนสาไปแล้ว ย่อมถือว่านายจันทร์รู้เรื่องผู้กระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว แม้อัยการโจทก์ทั้งหมดไม่ได้เบิกความยืนยันเกี่ยวกับวันเวลาที่ไปดำเนินการกับธนาคาร เห็นว่า คดีร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดกเป็นคดีที่ไม่สลับซับซ้อนและไม่มีข้อยุ่งยากเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความจึงสามารถคัดถ่ายสำเนาคำสั่งศาลได้ในวันที่มีคำสั่งทันที จึงเป็นไปได้ที่นายจันทร์ได้รับคำสั่งศาลในวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๔๓ แล้วไปดำเนินการกับธนาคารทันที แต่อย่างไรก็ดีหากนายจันทร์ได้รับคำสั่งศาลในวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๓ ดังที่โจทก์ฎีกา ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๓ จะถือเป็นวันหยุดราชการ แต่การร้องทุกข์สามารถกระทำได้ทุกวัน คดีนี้โจทก์พร้อมร้องทุกข์วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๔๓ จึงขาดอายุความ ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ พินิจฉัยยกฟ้องนั้น ศาลฎีกาเห็นฟ้องด้วย ฎีกาโจทก์ฟังไม่ขึ้น

พิพากษายืน

จึงเป็นอุทธรณ์สำหรับเจ้าอาวาส ซึ่งตามปกติทรัพย์สินที่พระภิกษุได้มาในระหว่างที่บวช ถ้ายังมีได้จำหน่ายหรือยกให้ใคร หรือทำพินัยกรรมไว้ ก็ย่อมตกเป็นของวัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๓ ดังนั้นหากมีลูกศิษย์หรือคนใกล้ชิดยักยอกทรัพย์ไปจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสที่ต้องดำเนินคดีกับบุคคลที่ยักยอกเอาไปและก่อให้เกิดความเสียหายกับวัด แต่หากไม่ได้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดนั้นอาจจะแพ่คดีดังคดีที่ยกมา.

การได้มาซึ่งที่ดินของวัดตามพินัยกรรม

การได้มาซึ่งที่ดินวัดอีกอย่างคือ การได้มาโดยพินัยกรรม พินัยกรรม คือ การแสดงเจตนากำหนดการเพื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตนหรือในการต่างๆอันจะให้เกิดเป็นผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อตนตาย พุดตามประสาชาวบ้านก็คือ การแสดงเจตนายกทรัพย์สินของตนเองให้แก่ผู้ใด หรือให้ผู้ใดเข้ามาจัดการทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดของตนเอง เมื่อตนเองตายไปแล้ว

ดังนั้นการพิจารณาว่าเป็นพินัยกรรมหรือไม่ ต้องมีข้อความกำหนดการเพื่อตายในเรื่องของทรัพย์สินของผู้ตายว่าให้ตกเป็นของใคร หรือให้จัดการอย่างไรเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตายไปแล้ว การทำพินัยกรรมนั้น ต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นไม่ถือว่าเป็นพินัยกรรม พินัยกรรมนั้นมีอยู่ ๖ แบบได้แก่

๑. พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ
๒. พินัยกรรมแบบธรรมดา ทำเป็นหนังสือ จะเขียนหรือพิมพ์ก็ได้
๓. พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง ส่วนมากจะไปทำที่ว่าการอำเภอ
๔. พินัยกรรมแบบเอกสารลับ ซึ่งต้องทำต่อหน้านายอำเภอ
๕. พินัยกรรมแบบทำด้วยวาจา ซึ่งต้องมีพฤติการณ์พิเศษที่ไม่อาจทำพินัยกรรมแบบอื่นได้ เช่น เกิดสงคราม หรือเกิดโรคระบาด
๖. พินัยกรรมทำในต่างประเทศ

ซึ่งรายละเอียดในการทำพินัยกรรมแบบต่างๆ ก็มีรายละเอียดต่างกันไป ท่านผู้อ่านสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ทั้งในหนังสือ หรือทางอินเทอร์เน็ต ดังนั้นพินัยกรรมที่ทำถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนดก็มักไม่เกิดเป็นข้อพิพาทระหว่างผู้รับพินัยกรรมกับทายาทที่ไม่ได้รับมรดก แต่ทรัพย์สินสมบัติยอมเป็นที่พึงปรารถนาของคนทั่วไป จึงมักเกิดข้อพิพาทกันอยู่เสมอ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๕/๒๕๕๓ ซึ่งผู้ตายคือนางละม้าย หรือชะม้าย ทำพินัยกรรมถวายที่ดินให้วัดวังก้ง แต่ผู้จัดการมรดกไม่ยอมโอนที่ดินให้วัด วัดจึงเป็นโจทก์ฟ้องผู้จัดการมรดกผู้ตายเป็นจำเลย ขอให้ศาลบังคับให้จำเลยจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงชื่อทางทะเบียนในหนังสือรับรองการทำประโยชน์เป็นชื่อของโจทก์ จำเลยให้การขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงชื่อทางทะเบียนในหนังสือรับรองการทำประโยชน์ที่พิพาท ให้เป็นชื่อของวัดโจทก์

จำเลยอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ พิพากษายืน

จำเลยฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยข้อกฎหมายตามฎีกาของจำเลยเพียงว่า เอกสารหมาย จ. ๗ เป็นหนังสือพินัยกรรมหรือเป็นหนังสือยกที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ ได้ตรวจดูเอกสารหมาย จ.๗ แล้ว แม้ในตอนบนของเอกสารจะมีข้อความว่า “หนังสือพินัยกรรม” แต่ไม่มีพยาน ๒ คน ลงลายมือชื่อรับรองจึงไม่มีลักษณะเป็นพินัยกรรมตามกฎหมาย และหนังสือดังกล่าวมีข้อความว่า ข้าพเจ้า ล. หรือ ข. ได้ถวายที่ดินจำนวน ๑๕ ไร่ ให้วัด ในปีที่ว่าวัดได้วางศิลาฤกษ์สร้างพระอุโบสถนั้น.... เนื่องจากทราบว่า เอกสาร น.ส.๓ ที่ได้ถวายวัดได้สูญหายไปจากวัดเมื่อปี ๒๕๒๕ และยังติดตามไม่พบและในเอกสารยังมีชื่อของข้าพเจ้าอยู่ ข้าพเจ้าจึงขอทำหนังสือฉบับนี้ยืนยันการถวายที่ดินแปลงดังกล่าวและหากข้าพเจ้าถึงแก่กรรม ขอให้ถือหนังสือฉบับนี้เป็นพินัยกรรมยืนยันการถวายเป็นมอกรรมสิทธิ์ให้แก่วัดต่อไป ตามข้อความในเอกสารดังกล่าวถือได้ว่าเป็นหนังสือยืนยันการยกที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ในปัจจุบันขณะทำหนังสือดังกล่าวจนถึงว่าหากถึงแก่กรรมก็ยังยืนยันยกที่ดินพิพาทให้โจทก์ หนังสือดังกล่าวถือได้ว่าเป็นหนังสือแสดงเจตนาของ ล. ที่ยืนยันว่ามีเจตนายกที่ดินพิพาทให้โจทก์มาตั้งแต่แรกจนถึงขณะทำหนังสือดังกล่าว ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า ล. ได้ยกที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ เมื่อโจทก์เข้าทำประโยชน์ในที่ดินพิพาทแล้วที่ดินพิพาทจึงเป็น ธรณีสงฆ์ ที่ศาลล่างทั้งสองพิพากษานั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วยฎีกาจำเลยฟังไม่ขึ้น

ดังนั้นแม้ข้อความระบุตามเอกสารว่าเป็นพินัยกรรม หากไม่ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด ก็ไม่ถือว่าเป็นพินัยกรรม แต่ศาลได้พิจารณาข้อความตามเอกสารที่วัดโจทก์อ้าง เห็นว่าผู้ตายมีเจตนาอุทิศที่ดินให้วัดโจทก์ และยกที่ดินพิพาทให้วัด วัดได้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว ที่ดินจึงตกเป็นที่ธรณีสงฆ์สมดังเจตนาของผู้ตาย บุญกุศลที่เกิดจากการอุทิศที่ดินให้วัดก็คงจะตามส่งผลให้แก่ผู้อุทิศทุกชาติไป

— . . . — . . . — . . . — . . . —